

Biskup Pavol, sluha sluhov Božích, spolu s otcami posvätného koncilu na večnú pamäť

AD GENTES

DEKRÉT O MISIJNEJ ČINNOSTI CIRKVI

ÚVOD

1. Cirkev, ktorú Boh poslal K NÁRODOM („ad gentes“), aby bola „všeobecnou sviatosťou spásy“,¹ vedená najhlbšími požiadavkami svojej katolíckosti a poslušná príkazu svojho Zakladateľa,² usiluje sa ohlasovať evanjelium všetkým ľuďom. Veď sami apoštoli, na ktorých je Cirkev postavená, kráčajúc v Kristových šľapajach, „hlásali slovo pravdy a zrodili cirkvi“. ³ Povinnosťou ich nástupcov je nepretržite pokračovať v tomto diele, „aby sa Pánovo slovo šírilo a oslávilo“ (2 Sol 3, 1) a aby sa všade na svete zvestovalo a nastolilo Božie kráľovstvo. V súčasnej situácii, v ktorej nastávajú pre ľudstvo nové podmienky, je Cirkev - soľ zeme a svetlo sveta⁴ - ešte naliehavejšie povolaná pracovať na spáse a obnove každého stvorenia, aby všetky veci boli obnovené v Kristovi a ľudia v ňom utvorili jednu rodinu a jeden Boží ľud. Preto si tento posvätný cirkevný snem, vzdávajúc Bohu vďaky za veľkolepé diela uskutočnené veľkodušným úsilím celej Cirkvi, zároveň želá načrtnúť zásady misijnej činnosti a sústrediť sily všetkých veriacich, aby Boží ľud, ktorý kráča úzkou cestou kríža, všade šíril kráľovstvo Krista, Pána, ktorý svojím pohľadom sleduje veky,⁵ a aby pripravoval cesty na jeho príchod.

PRVÁ KAPITOLA

VIEROUČNÉ PRINCÍPY

Spásonosný plán Boha Otca

2. Putujúca Cirkev je svojou povahou misionárska, lebo má svoj pôvod v poslaní Syna a v poslaní Ducha Svätého podľa plánu Boha Otca.⁶

Tento plán vyviera z „prameňa lásky“, čiže z lásky Boha Otca, ktorý je prvopočiatkom bez počiatku, z ktorého sa zrodil Syn a z ktorého skrze Syna pochádza Duch Svätý. On vo svojej nesmiernej a milosrdnej láskavosti zo slobodného rozhodnutia stvoril i nás a okrem toho nás veľkodušne a bez našich zásluh pozýva mať účasť na jeho živote i na jeho sláve. On slobodne rozliat a neprestajne rozlieva svoju božskú dobrotu, aby ten, ktorý je Stvoriteľ všetkého, bol napokon „všetko vo všetkom“ (1 Kor 15, 28) a získal sebe slávu a zároveň nám blaženosť. Bohu sa však zapáčilo pozvať ľudí k účasti na jeho živote nie iba každého osobitne, bez akéhokoľvek vzájomného spojenia, ale utvoriť z nich jeden ľud, aby sa v ňom zhromaždili vedno jeho roztratené deti.⁷

Poslanie Syna

3. Tento všeobecný Boží plán spásy ľudstva sa neuskutočňuje iba akoby tajne v ľudských srdciach alebo prostredníctvom podujatí – i keď náboženských –, ktorými ľudia hľadajú Boha rozmanitým spôsobom v úsilí dosiahnuť ho alebo nájsť, lebo nie je ďaleko od nikoho z nás (porov. Sk 17, 27): tieto podujatia treba totiž osvecovať a upravovať, hoci podľa láskavých úmyslov Božej prozreteľnosti ich možno neraz považovať za výchovnú cestu k pravému Bohu alebo za prípravu na evanjelium.⁸ Boh však, aby zmieril ľudí so sebou a vytvoril s nimi spoločenstvo a medzi nimi, hoci sú hriešni, bratskú pospolitosť, rozhodol sa vstúpiť do ľudských dejín novým a definitívnym spôsobom, keď poslal svojho Syna v tele podobnom nášmu, aby skrze neho vytrhol ľudí z moci tmy a satana⁹ a v ňom zmieril svet so sebou.¹⁰ Jeho teda, skrze ktorého stvoril aj vesmír,¹¹ ustanovil za dediča všetkého, aby v ňom všetko opäť zjednotil.¹²

Ježiš Kristus bol poslaný na svet ako pravý prostredník medzi Bohom a ľuďmi. Keďže je Bohom, v ňom telesne prebýva celá plnosť božstva (porov. Kol 2, 9) a svojou ľudskou prirodzenosťou je novým Adamom, „plným milosti a pravdy“ (Jn 1, 14), ustanoveným za hlavu obnoveného ľudstva. A tak Boží Syn prostredníctvom svojho skutočného vtelenia urobil ľudí účastnými na božskej prirodzenosti. Hoci bohatý, stal sa pre nás chudobným, aby sme sa jeho chudobou obohatili.¹³ „Syn človeka neprišiel, aby sa dal obsluhovať, ale aby sám slúžil a položil svoj život ako výkupné za mnohých“, to jest za všetkých.¹⁴ Svätí otcovia neustále hlásajú, že čo Kristus nevzal na seba, nebolo uzdravené.¹⁵ A on vzal na seba celú ľudskú prirodzenosť, akú máme my biedni a úbohí, pravda, okrem hriechu.¹⁶ Lebo Kristus, „ktorého Otec posvätil a poslal na svet“ (Jn 10, 36), vyhlásil o sebe: „Duch Pána je nado mnou, lebo ma pomazal, aby som hlásal evanjelium chudobným. Poslal ma oznámiť zajatým, že budú prepustení, a slepým, že budú vidieť“ (Lk 4, 18). A opäť: „Syn človeka prišiel hľadať a zachrániť, čo sa stratilo“ (Lk 19, 10).

To, čo Pán raz hlásal, alebo čo sa v ňom uskutočnilo na spásu ľudstva, má sa ohlasovať a rozširovať až na kraj sveta,¹⁷ počnúc Jeruzalemom,¹⁸ takže to, čo sa raz vykonalo na spásu všetkých, má v priebehu vekov dosiahnuť svoje účinky u všetkých.

Poslanie Ducha Svätého

4. Aby sa tak stalo, Kristus zoslal od Otca Ducha Svätého, aby zvnútra uskutočňoval jeho spasiteľné dielo a podnecoval rozvoj Cirkvi. Duch Svätý nepochybne účinkoval vo svete už predtým, ako bol Kristus oslávený.¹⁹ Ale keď na Turíce Duch Svätý zostúpil na učeníkov, aby zostal s nimi naveky,²⁰ Cirkev verejne vystúpila pred zástup a kázaním sa začalo šírenie evanjelia medzi národmi; napokon sa Cirkev novej zmluvy stala predobrazom jednoty národov v katolíckosti viery, lebo hovorí všetkými jazykmi, v láske rozumie a osvojuje si všetky reči a tak prekonáva babylonskú rozptýlenosť.²¹ Na Turíce sa začali „skutky apoštolov“, tak ako bol Kristus počatý vtedy, keď Duch Svätý zostúpil na Pannu Máriu, a ako dostal podnet na svoje účinkovanie, keď na neho pri modlitbe zostúpil ten istý Duch Svätý.²² Sám Pán Ježiš, prv než dobrovoľne položil svoj život za svet, tak usporiadal svoju apoštolskú činnosť a prisľúbil poslať Ducha Svätého, aby obidvaja vždy a všade spoluúčinkovali pri

uskutočňovaní diela spásy.²³ Duch Svätý po všetky časy celú Cirkev „zjednocuje v spoločnom nažívaní a službe a vystrojuje ju rozmanitými hierarchickými a charismatickými darmi“,²⁴ oživuje ako duša²⁵ cirkevné ustanovizne a vlieva do srdca veriacich toho istého misijného ducha, ktorý viedol samého Krista. Niekedy priam očividne predchádza apoštolskú činnosť²⁶ a takisto ju rozličným spôsobom neprestajne sprevádza a usmerňuje.²⁷

Cirkev poslaná Kristom

5. Pán Ježiš hneď na začiatku „povolal k sebe tých, ktorých sám chcel, a oni prišli k nemu. Vtedy ustanovil Dvanástich, aby boli s ním a aby ich poslal kázať“ (Mk 3, 13).²⁸ Takto boli apoštoli zárodkom nového Izraela a zároveň počiatkom posvätnéj hierarchie. Potom, keď Pán svojou smrťou a svojim zmŕtvychvstaním v sebe raz navždy uskutočnil tajomstvá našej spásy a obnovy všetkého a dostal všetku moc na nebi aj na zemi,²⁹ a prv než bol vzatý do neba,³⁰ založil svoju Cirkev ako sviatosť spásy a rozposlal svojich apoštolov do celého sveta tak, ako aj jeho poslal Otec,³¹ a rozkázal im: „Chodte teda, učte všetky národy a krstite ich v mene Otca i Syna i Ducha Svätého a naučte ich zachovávať všetko, čo som vám prikázal“ (Mt 28, 19 - 20); „Chodte do celého sveta a hlásajte evanjelium všetkému stvoreniu. Kto uverí a dá sa pokrstiť, bude spasený; ale kto neuverí, bude odsúdený“ (Mk 16, 15 - 16). Preto povinnosť Cirkvi šíriť Kristovu vieru a spásu vyplýva jednak z výslovného príkazu, ktorý po apoštoloch zdedili biskupi, ktorým pomáhajú kňazi v jednote s Petrovým nástupcom a najvyšším pastierom Cirkvi, jednak z účinnosti toho života, ktorý vlieva svojim údom Kristus. „Z neho celé telo, pevne zviazané a pospájané všetkými oživujúcimi spojivami, podľa činnosti primeranej každej časti, rastie a buduje sa v láske“ (Ef 4, 16). Tak Cirkev, poslušná Kristovmu príkazu a podnecovaná milosťou a láskou Ducha Svätého, uskutočňuje svoje misijné poslanie činnosťou, ktorou sa stáva v plnej miere aktívne prítomnou medzi všetkými ľuďmi a národmi, aby ich privádzala príkladom života a ohlasovaním evanjelia, sviatosťami a inými prostriedkami milosti k viere, k slobode a ku Kristovmu pokoju a tak im otvorila slobodnú a bezpečnú cestu k plnej účasti na Kristovom tajomstve.

Keďže toto poslanie pokračuje a v priebehu dejín rozvíja poslanie samého Krista, ktorý bol poslaný hlásať evanjelium chudobným, Cirkev, inšpirovaná Duchom Svätým, sa má uberať tou istou cestou, ktorou šiel sám Kristus, totiž cestou chudoby, poslušnosti, služby a sebaobetovania až na smrť, z ktorej on svojim zmŕtvychvstaním vyšiel ako víťaz. Takto, posilňovaní nádejou, postupovali aj všetci apoštoli, ktorí mnohými súženiami a utrpeniami dopĺňali, čo chýbalo Kristovmu utrpeniu - na dobro jeho tela, to jest Cirkvi.³² A krv kresťanov bola často semenom.³³

Misijná činnosť

6. Táto úloha, ktorú má plniť episkopát na čele s Petrovým nástupcom, sprevádzaný modlitbami a spoluprácou celej Cirkvi, je jedna a tá istá na všetkých miestach a v každej situácii, hoci vzhľadom na okolnosti sa neuskutočňuje vždy tým istým spôsobom. A tak

rozdiely, ktoré treba v týchto činnostiach Cirkvi priznať, nevyplývajú z vnútornej povahy jej poslania, ale z podmienok, v ktorých sa toto poslanie uskutočňuje.

Spomínané podmienky závisia tak od Cirkvi, ako aj od národov, skupín a ľudí, na ktorých je jej poslanie zamerané. Lebo Cirkev, hoci sama má v plnosti všetky prostriedky spásy, neuplatňuje ich a ani ich nemôže uplatňovať všetky vždy a bezprostredne, ale jej činnosť, ktorou sa usiluje uskutočňovať Božie plány, pozná svoje začiatky aj štádiá vzostupu, ba niekedy je nútená po sľubnom počiatočnom rozvoji s bolesťou pozorovať i ústup, alebo prinajmenej zostať v stave neúplnosti a nedostatočnosti. Pokiaľ ide o ľudí, spoločenstvá a národy, Cirkev sa k nim dostáva a preniká do nich iba postupne a tak ich začleňuje do katolíckej plnosti. Každéj situácii alebo stavu majú však zodpovedať primerané činy a vhodné prostriedky.

Osobitné iniciatívy, v rámci ktorých Cirkvou vyslaní hlásatelia evanjelia idú do celého sveta a plnia úlohu ohlasovať evanjelium a zakladať Cirkev medzi národmi alebo skupinami, ktoré ešte neveria v Krista, sa všeobecne nazývajú misiami a realizujú sa misijnou činnosťou. Spravidla sa konajú na určitých územiach, ktoré uznala Apoštolská stolica. Vlastným cieľom misijnej činnosti je hlásať evanjelium a udomáčať Cirkev v národoch a skupinách, v ktorých ešte nezapustila korene.³⁴ Takto sa majú zo semena Božieho slova rozmnožovať miestne domorodé cirkvi, v dostatočnom množstve ustanovené po celom svete, sebestačné a vyspelé, disponujúce vlastnou hierarchiou spätou s veriacim ľudom a dostatočne vystrojené primeranými prostriedkami, aby mohli žiť plným kresťanským životom a prispievať svojím podielom k dobru celej Cirkvi.³⁵ Hlavným prostriedkom tejto seby je hlásanie evanjelia Ježiša Krista. Na jeho ohlasovanie Pán vyslal svojich učeníkov do celého sveta, aby ľudia, znovuzrodení Božím slovom, boli krstom pričlenení k Cirkvi, ktorá ako telo vteleného Slova prijíma pokrm a život z Božieho slova a eucharistického chleba.³⁶

V misijnej činnosti Cirkvi sa vyskytujú rozličné situácie, ktoré sa niekedy prelínajú: najprv sú to začiatky, čiže štádium zakladania, potom štádium novosti alebo mladosti. Ani po skončení týchto etáp však misijná činnosť Cirkvi neprestáva, ale miestne cirkvi, ktoré sú už ustanovené, majú povinnosť v nej pokračovať a hlásať evanjelium tým, ktorí ešte stoja mimo nej.

Okrem toho skupiny, medzi ktorými Cirkev pôsobí, sa nezriedka z rozličných príčin od základov menia, takže môže vzniknúť celkom nová situácia. V tom prípade musí Cirkev skúmať, či daná situácia nevyžaduje jej opätovnú misijnú činnosť. Ďalej sa niekedy môžu vyskytnúť okolnosti, pre ktoré sa blahozvešť evanjelia predbežne nedá hlásať priamo a bezprostredne. Vtedy zasa misionári majú, ba musia trpezlivo, rozvážne, ale aj s veľkou dôverou podávať aspoň svedectvo Kristovej lásky a dobročinnosti a tak pripravovať cestu Pánovi a určitým spôsobom ho sprítomňovať.

Je teda zjavné, že misijná činnosť vyplýva z hĺbok samej podstaty Cirkvi, veď šíri jej spasiteľnú vieru, prehĺbuje a rozširuje katolícku jednotu, riadi sa jej apoštolskosťou, uplatňuje kolegiálny rozmer jej hierarchie a dosvedčuje, šíri a napomáha jej svätosť. Misijná činnosť medzi národmi sa teda líši od pastoračnej činnosti, ktorá sa má konať medzi veriacimi, ako aj od iniciatív, na ktoré sa treba podujímať v záujme obnovenia kresťanskej

jednoty. Avšak obidve tieto činnosti veľmi úzko súvisia s misijným úsilím Cirkvi.³⁷ Veď nejednota kresťanov je na ujmu posvätnej veci hlásania evanjelia všetkému stvoreniu³⁸ a mnohým zamedzuje prístup k viere. Potreba misií teda nabáda všetkých pokrstených, aby sa zhromaždili v jednom stáde a tak mohli pred národmi jednomyselne vydávať svedectvo o Kristovi, svojom Pánovi. Pokiaľ nie sú plne schopní vydávať svedectvo tej istej viery, nech ich vedie aspoň vzájomná úcta a láska.

Dôvody a potreba misijnej činnosti

7. Opodstatnenie misijnej činnosti vychádza z vôle Boha, ktorý „chce, aby boli všetci ľudia spasení a poznali pravdu. Lebo jeden je Boh a jeden prostredník medzi Bohom a ľuďmi – človek Kristus Ježiš“, ktorý vydal seba samého ako výkupné za všetkých“ (1 Tim 2, 4 - 6). „A v nikom inom niet spásy“ (Sk 4, 12). Preto je potrebné, aby sa všetci obrátili ku Kristovi, ktorého spoznali z ohlasovateľskej činnosti Cirkvi, a aby sa krstom pričlenili k nemu a k Cirkvi, ktorá je jeho telom. Veď sám Kristus „výslovne zdôraznil nevyhnutnú potrebu viery a krstu³⁹ tým súčasne potvrdil nevyhnutnú potrebu Cirkvi, do ktorej ľudia vstupujú krstom akoby cez bránu. Preto by sa nemohli spasiť tí ľudia, ktorí hoci by vedeli, že Katolícku cirkev založil Boh skrze Ježiša Krista ako nevyhnutne potrebnú, predsa by nechceli do nej vstúpiť alebo v nej vytrvať.“⁴⁰ Hoci Boh môže cestami, ktoré pozná jedine on, priviesť ľudí, ktorí bez vlastnej viny nepoznajú evanjelium, k viere, bez ktorej nie je možné páčiť sa mu,⁴¹ Cirkev má povinnosť⁴² a zároveň sväté právo ohlasovať evanjelium všetkým ľuďom, a preto si misijná činnosť udržiava a bude navždy udržiavať svoju platnosť a nevyhnutnosť.

Misijnou činnosťou Kristovo tajomné telo neprestajne sústreďuje a usmerňuje sily na vlastný rozvoj.⁴³ Do tejto činnosti pobáda členov Cirkvi láska, ktorou milujú Boha a ktorá v nich spôsobuje túžbu deliť sa o duchovné dobro tak terajšieho, ako aj budúceho života so všetkými ľuďmi.

Napokon misijnou činnosťou sa zvrchovane zvelebuje Boh, keď ľudia vedome a v plnej miere prijímajú jeho dielo spásy uskutočnené v Kristovi. A tak sa ňou napĺňa Boží plán, ktorému sa poslušne a s láskou zasvätil Kristus na slávu Otca, ktorý ho poslal,⁴⁴ aby celé ľudstvo utvorilo jeden Boží ľud, splynulo do jedného Kristovho tela a bolo vybudované ako chrám Ducha Svätého. Toto všetko napomáha bratskú svornosť a zároveň zodpovedá najvnútornejším túžbam všetkých ľudí. Takto sa nakoniec naozaj uskutočňuje plán Stvoriteľa, ktorý stvoril človeka na svoj obraz a na svoju podobu, aby všetci, ktorí majú účasť na ľudskej prirodzenosti, v Kristovi znovuzrodení mocou Ducha Svätého, svorne upriamení na Božiu slávu, mohli povedať: „Otče náš.“⁴⁵

Misijná činnosť v ľudskom živote a v dejinách

8. Misijná činnosť je veľmi úzko spätá aj so samou ľudskou prirodzenosťou a jej požiadavkami. Lebo tým, že Cirkev zjavuje Krista, vyjavuje ľuďom číru pravdu o ich postavení a o ich integrálnom povolaní, keďže Kristus je základom a vzorom obnoveného

ľudstva preniknutého bratskou láskou, úprimnosťou a pokojamilovným duchom, po ktorom všetci túžia. Kristus a Cirkev, ktorá o ňom vydáva svedectvo hlásaním evanjelia, prekonávajú každý rasový a národnostný partikularizmus, a preto ich nikto nikde nemôže pokladať za cudzích.⁴⁶ Kristus sám je pravda a cesta, ktorú hlásanie evanjelia odhaľuje všetkým, keď im pripomína slová samého Krista: „Kajajte sa a verte evanjeliu“ (Mk 1, 15). Keďže však ten, kto neverí, je už odsúdený,⁴⁷ Kristove slová sú slovami súdu a zároveň milosti, smrti aj života. K novosti života môžeme totiž dôjsť jedine tak, že necháme odumrieť to, čo je staré. A hoci sa to vzťahuje v prvom rade na osoby, platí to aj o rozličných hodnotách tohto sveta, ktoré nesú na sebe pečať ľudskeho hriechu a zároveň Božieho požehnanie: „Veď všetci zhrešili a chýba im Božia sláva“ (Rim 3, 23). Nik sa nevládze oslobodiť od hriechu sám, svojimi vlastnými silami, ani prekonať samého seba. Nik nie je schopný úplne sa vymaniť zo svojich slabostí, zo svojej osamelosti, zo svojho otroctva.⁴⁸ Všetci potrebujú Krista ako vzor, učiteľa, osloboditeľa, spasiteľa a oživovateľa. Evanjelium bolo v ľudských dejinách naozaj kvasom slobody a pokroku - a to aj z časného hľadiska - a neprestajne sa javí ako kvas bratstva, jednoty a pokoja. Teda nie bez príčiny oslavujú veriaci Krista ako „očakávanie národov a svojho Spasiteľa“.⁴⁹

Eschatologická povaha misijnej činnosti

9. Misijná činnosť sa teda odohráva medzi prvým a druhým Pánovým príchodom, keď sa Cirkev ako žatva zhromaždí zo štyroch svetových strán do nebeského kráľovstva.⁵⁰ Lebo prv než príde Pán, evanjelium sa musí ohlasovať všetkým národom.⁵¹

Misijná činnosť nie je nič iné a nič menšie ako zjavenie - čiže epifánia - Božieho zámeru a jeho uskutočňovanie vo svete a v jeho dejinách, v ktorých Boh prostredníctvom misií jasne uskutočňuje dejiny spásy. Hlásaním slova a vysluhovaním sviatostí - ktorých stredobodom a vyvrcholením je najsvätejšia Eucharistia - misijná činnosť sprítomňuje Krista, pôvodcu spásy. Všetko, čo sa z pravdy a milosti nachádzalo už u pohanov ako skrytá Božia prítomnosť, táto činnosť oslobodzuje od vplyvov zla a prinavracia svojmu pôvodcovi - Kristovi, ktorý zvrháva vládu diabla a zabraňuje mnohotvárnej zlobe hriechu. Preto čokoľvek dobré je zasiate v ľudských srdciach a mysliach alebo v obyčajoch a kultúrach národov, nielenže sa nestráca, ale sa ozdravuje, povznáša a dozrieva na Božiu slávu, na zahanbenie zlého ducha a na blaho človeka.⁵² Misijná činnosť tak smeruje k eschatologickej plnosti,⁵³ lebo ňou sa do miery a do chvíle, ktorú si vyhradil Otec svojou vlastnou mocou,⁵⁴ rozrastá Boží ľud, na ktorý sa vzťahuje prorocká výpoveď: „Rozšír priestor svojho stanu, kože obydlia si rozťahni a nezužuj, predlžuj!“ (Iz 54, 2).⁵⁵ ňou sa rozvíja tajomné telo do miery plného Kristovho vzrastu⁵⁶ a rastie a buduje sa duchovný chrám, kde je Boh uctievaný v Duchu a pravde,⁵⁷ na základe, ktorým sú apoštoli a proroci, a na uholnom kameni, ktorým je sám Ježiš Kristus (porov. Ef 2, 20).

DRUHÁ KAPITOLA

VLASTNÁ MISIJNÁ ČINNOSŤ

Úvod

10. Cirkev, ktorú poslal Kristus zjavovať a odovzdávať Božiu lásku všetkým ľuďom a národom, si uvedomuje, že na ňu čaká ešte obrovská misijná práca. Veď dve miliardy ľudí, ktorých počet zo dňa na deň vzrastá, spojených do ustálených zoskupení kultúrnymi zväzkami, starobyľmi náboženskými tradíciami a pevnými spoločenskými vzťahmi, ešte nepočuli alebo sotva počuli dobrú zvesť evanjelia. Z nich niektorí sú stúpecami jedného z veľkých náboženstiev, iní zasa nemajú ani len pojem o Bohu a podaktorí výslovne popierajú jeho jestvovanie, ba niekedy sa stavajú proti nemu. Aby Cirkev mohla všetkým priniesť tajomstvo spásy a život, ktorý nám dal Boh, musí sa včleniť do všetkých týchto prostredí tým istým spôsobom, ako sa sám Kristus svojím vtelením včlenil do určitých spoločenských a kultúrnych podmienok ľudí, uprostred ktorých žil.

Prvý článok:

Kresťanské svedectvo

Svedectvo života a dialóg

11. Je dôležité, aby Cirkev bola prítomná vo všetkých ľudských prostrediach prostredníctvom svojich synov a dcér, ktorí v nich žijú alebo sú tam vyslaní. Veď všetci veriaci v Krista, kdekoľvek žijú, sú povinní príkladom života a svedectvom slova ukázať nového človeka, ktorého si obliekli krstom, a moc Ducha Svätého, ktorý ich posilnil birmovaním, aby tak ostatní, vidiac ich dobré skutky, zvelebovali Otca⁵⁸ a plnšie pochopili pravý zmysel ľudského života a všeobecné spojenie ľudského spoločenstva.

Aby však mohli s úžitkom vydávať toto svedectvo o Kristovi, nech ich s nimi spájajú vzťahy úcty a lásky, nech sa cítia členmi ľudskej pospolitosti, uprostred ktorej žijú, a nech rozmanitými stretnutiami a podujatiami ľudského nažívania majú účasť na kultúrnom a spoločenskom živote. Nech sa dobre oboznámia s ich národnými i náboženskými tradíciami a nech s radosťou a úctou objavujú semená Slova, ktoré sú v nich skryté. Nech však zároveň pozorne sledujú hlboké zmeny vo vývoji národov a nech pracujú na tom, aby sa ľudia našich čias, priveľmi zaujatí modernou vedou a technikou, neodcudzili Božím veciam, ba naopak, aby sa v nich prebudila živšia túžba po Bohom zjavenej pravde a láske. Ako sám Kristus skúmal srdcia ľudí a opravdivo ľudským dialógom ich viedol k Božiemu svetlu, tak aj jeho učenci, hlboko preniknutí Kristovým Duchom, majú poznať ľudí, medzi ktorými žijú, a rozvíjať s nimi vzťahy, aby sa aj oni v úprimnom a trpezlivom dialógu naučili, aké bohatstvá udelil Boh vo svojej štedrosti národom. Zároveň sa však majú usilovať osvietiť tieto bohatstvá svetlom evanjelia, oslobodiť ich a priviesť pod vládu Boha Spasiteľa.

Činorodá láska

12. Prítomnosť kresťanov v ľudských prostrediach nech oživuje láska, ktorou nás miluje Boh: on chce, aby sme sa aj my navzájom milovali tou istou láskou.⁵⁹ Kresťanská láska sa vzťahuje naozaj na všetkých bez rozdielu rasy, spoločenského postavenia alebo náboženstva a nečaká nijaký zisk alebo vďaku. Tak ako nás Boh miluje nezištnou láskou, aj veriaci sa majú vo svojej láske venovať samému človeku a milovať ho tým istým srdcom, akým Boh hľadal človeka. Tak ako Kristus chodil po všetkých mestách i dedinách a uzdravoval všetky choroby a neduhy na dôkaz príchodu Božieho kráľovstva,⁶⁰ aj Cirkev sa prostredníctvom svojich synov a dcér spája so všetkými ľuďmi každého postavenia, najmä však s chudobnými a trpiacimi, a ochotne sa im venuje.⁶¹ Má účasť na ich radoostiach a žalostiach, pozná ich životné túžby a tajomstvá a spolucíti s nimi v smrteľných úzkostiach. Tým, ktorí hľadajú pokoj, túži odpovedať v bratskom dialógu, prinášajúc im pokoj a svetlo evanjelia.

Kresťania sa majú v spolupráci so všetkými ostatnými pričiniť o správne usporiadanie hospodársko-sociálnych záležitostí. Nech sa s osobitnou starostlivosťou venujú výchove detí a mládeže v rozličných druhoch škôl, ktoré treba pokladať nielen za znamenitý prostriedok kresťanskej výchovy a kresťanského vzdelávania mládeže, ale aj za veľmi vzácnu službu ľuďom, najmä rozvojovým národom, na povznesenie ľudskej dôstojnosti a prípravu humánnejších pomerov. Okrem toho nech majú účasť na snahách národov, ktoré bojujú proti hladu, nevedomosti a chorobám, a tak sa usilujú utvoriť lepšie životné podmienky a upevniť pokoj vo svete. V tejto činnosti nech sa veriaci usilujú rozumne spolupracovať na podujatiach, ktoré organizujú súkromné i verejné ustanovizne, vlády, medzinárodné organizácie, rozličné kresťanské spoločenstvá, ako aj nekresťanské náboženstvá.

Avšak Cirkev sa v žiadnom prípade nechce miešať do spravovania pozemskej spoločnosti. Nerobí si nijaké iné nároky, len aby svojou láskou a vernou službou mohla byť s Božou pomocou osožná ľuďom.⁶²

Kristovi učeníci, úzko spojení s ľuďmi vo svojom živote a v činnosti, túžia vydávať im pravé svedectvo o Kristovi a pracovať na ich spásu aj tam, kde nemôžu v plnej miere ohlasovať Krista. Lebo nehľadajú len čisto materiálny pokrok a úžitok pre ľudí, ale usilujú sa zveladiť ich dôstojnosť a bratskú jednotu tým, že učia náboženským a mravným pravdám, ktoré Kristus prežiaril svojím svetlom, a tak im postupne otvárajú čoraz plnší prístup k Bohu. Tým pomáhajú ľuďom dosiahnuť spásu prostredníctvom lásky k Bohu a blížnemu a umožňujú zažiariť svetlu Kristovho tajomstva, v ktorom sa zjavil nový človek, stvorený podľa Boha,⁶³ a v ktorom sa zjavuje Božia láska.

Druhý článok:

Hlásanie evanjelia a zhromažďovanie Božieho ľudu

Evanjelizácia a obrátenie

13. Kdekoľvek Boh otvára dvere slova, aby sa mohlo hlásať Kristovo tajomstvo⁶⁴, všetkým ľuďom⁶⁵ treba s dôverou a vytrvalosťou⁶⁶ zvestovať⁶⁷ živého Boha a toho, ktorého poslal na spásu všetkých, Ježiša Krista,⁶⁸ aby nekresťania, keď im Duch Svätý otvorí srdcia,⁶⁹ uverili, slobodne sa obrátili k Pánovi a úprimne sa otvorili tomu, ktorý, keďže je „cesta, pravda a

život“ (Jn 14, 6), spĺňa všetky ich duchovné očakávania, ba v nekonečnej miere ich aj prevyšuje.

Toto obrátenie treba bezpochyby chápať ako počiatkové, ale predsa postačujúce, aby si človek uvedomil, že vytrhnutím z hriechu je uvádzaný do tajomstva Božej lásky. Boh ho totiž povoláva nadviazať s ním v Kristovi osobný vzťah. Lebo pôsobením Božej milosti novoobrátený nastupuje duchovnú cestu, na ktorej je už vierou spojený s tajomstvom smrti a zmŕtvychvstania a prechádza od starého človeka k novému, nachádzajúcemu v Kristovi dokonalosť.⁷⁰ Tento prechod má sprevádzať postupná zmena zmýšľania a správania, ktorá sa musí prejavovať i so svojimi spoločenskými dôsledkami a postupne sa rozvíjať v čase katechumenátu. Keďže Pán, v ktorého veríme, je znamením, ktorému sa odporuje,⁷¹ konvertita nezriedka prežíva krízy a odlúčenia, ale aj radosti, ktoré Boh udeľuje v prekypujúcej miere.⁷²

Cirkev prísne zakazuje donucovať niekoho k viere alebo ho k nej privádzať a lákať nevhodným spôsobom a rovnako dôrazne sa domáha práva, aby nik nebol odstrašovaný od viery nespravodlivým šikanovaním.⁷³

Podľa pradávejnej obyčaje Cirkvi pohnútky obrátenia treba preskúmať, a keď treba, očistiť ich.

Katechumenát a uvedenie do kresťanského života (iniciácia)

14. Tí, ktorí prostredníctvom Cirkvi prijali od Boha vieru v Krista,⁷⁴ nech sú liturgickými obradmi prijatí do katechumenátu. Katechumenát nie je iba jednoduchým výkladom právd viery a prikázaní, ale formáciou a dostatočne trvajúcim obdobím vovádzania do celého kresťanského života, kde učeníci prichádzajú do styku s Kristom, svojím Majstrom. Nech sú teda katechumeni vhodným spôsobom zasväcovaní do tajomstva spásy a do praktizovania evanjeliových zásad. A posvätnými obradmi, ktoré sa majú sláviť postupne,⁷⁵ nech sú uvádzaní do života viery, liturgie a lásky Božieho ľudu.

Po tom, čo sú sviatosťami kresťanskej iniciácie vyslobodení z moci tmy,⁷⁶ zomretí, pochovaní a vzkriesení spolu s Kristom,⁷⁷ prijímajú Ducha⁷⁸ adoptívneho synovstva a slávia so všetkým Božím ľudom pamiatku Pánovej smrti a zmŕtvychvstania.

Želateľné je, aby sa veľkopôstna a veľkonočná liturgia obnovila takým spôsobom, aby mohla pripraviť srdcia katechumenov na slávenie veľkonočného tajomstva, počas ktorého sú krstom znovuzrodení v Kristovi.

Kresťanské zasväcovanie počas katechumenátu nemá byť dielom iba samých katechétov alebo kňazov, ale celého spoločenstva veriacich, zvlášť však krstných rodičov, aby katechumeni hneď od začiatku pocítovali svoju príslušnosť k Božiemu ľudu. A keďže život Cirkvi má byť apoštolský, nech sa aj katechumeni učia aktívne spolupracovať na zvestovaní evanjelia a budovaní Cirkvi príkladom svojho života a vyznávaním viery.

Napokon nech sa v novom Kódexe kánonického práva jasnejšie definuje právne postavenie katechumenov. Lebo oni sú už začlenení do Cirkvi,⁷⁹ už patria do Kristovej rodiny⁸⁰ a nezriedka už žijú životom viery, nádeje a lásky.

Tretí článok:

Utváranie kresťanského spoločenstva

Úvod

15. Duch Svätý semenami Slova a hlásaním evanjelia povoláva všetkých ľudí ku Kristovi a vzbudzuje v srdciach otvorenosť pre vieru. A keď v lone krstného prameňa zrodil veriacych v Krista pre nový život, zhromažďuje ich do jediného Božieho ľudu, ktorý je „vyvolený rod, kráľovské kňazstvo, svätý národ, ľud určený na vlastníctvo“ (1 Pt 2, 9).⁸¹

Preto nech misionári, Boží spolupracovníci,⁸² utvárajú spoločenstvá veriacych, dôstojne žijúce podľa povolania, ktorého sa im dostalo,⁸³ a nech plnia kňazské, prorocké a kráľovské poslanie, ktoré im Boh zveril. Takto sa kresťanské spoločenstvo stáva znamením Božej prítomnosti vo svete. V eucharistickej obete totiž neprestajne prichádza spolu s Kristom k Otcovi;⁸⁴ horlivo živené Božím slovom,⁸⁵ vydáva svedectvo o Kristovi⁸⁶ a napokon žije v láske a prekypuje apoštolským zápalom.⁸⁷

Kresťanské spoločenstvo sa má hneď od začiatku utvárať takým spôsobom, aby sa podľa možnosti samo mohlo starať o svoje vlastné potreby.

Takéto spoločenstvo veriacych, obohatené kultúrou vlastného národa, nech zapustí v ľuďoch hlboké korene. Nech v ňom vzrastajú rodiny preniknuté duchom evanjelia⁸⁸ a nech sú im pritom na pomoci primerané školy. Nech si zakladajú aj združenia a skupiny, pomocou ktorých bude môcť apoštolovať laikov preniknúť celú spoločnosť duchom evanjelia. Nakoniec nech žiari láska medzi katolíckymi rozličných obradov.⁸⁹

Nech sa medzi novopokrstenými živí aj ekumenický duch: nech si osvoja správnu mienku, že bratia, ktorí veria v Krista, sú Kristovými učeníkmi a znovuzrodení krstom majú účasť na mnohých dobrách Božieho ľudu. Pokiaľ to dovoľujú náboženské pomery, nech sa organizuje ekumenická činnosť takým spôsobom, aby sa vylúčila akákoľvek forma indiferentizmu a synkretizmu, ako aj nerozumnej žiarlivosti, aby tak katolíci družne spolupracovali s oddelenými bratmi podľa ustanovení dekrétu o ekumenizme, a nakoľko je to možné, spoločne vyznávali vieru v Boha a Ježiša Krista pred tvárou národov a spolupracovali v sociálnej a technickej oblasti, ako aj v kultúrnej a náboženskej oblasti. Nech spolupracujú najmä pre Krista, ich spoločného Pána, ktorého meno ich spája! A táto spolupráca sa má nadväzovať nielen medzi súkromnými osobami, ale podľa zváženia miestneho ordinára aj medzi cirkvami alebo cirkevnými spoločenstvami a ich dielami.

Kresťania zhromaždení v Cirkvi zo všetkých národov „nelíšia sa od ostatných ľudí krajinou pôvodu ani rečou, ani politickými ustanovizňami“,⁹⁰ a preto majú žiť pre Boha a pre Krista podľa čestných obyčají svojho národa. Ako dobrí občania nech pestujú pravú lásku k vlasti a varujú sa rasovej nenávisti a prehnaného nacionalizmu, nech šíria lásku medzi všetkými ľuďmi.

Na dosiahnutie týchto úloh majú veľký význam a zasluhujú si osobitnú pozornosť laici, to jest veriacy krstom privtelení ku Kristovi, ktorí žijú vo svete. Ich vlastným poslaním je, aby preniknutí Kristovým Duchom, pôsobili znútra ako kvas na časné záležitosti a usporadúvali

ich tak, žeby sa vždy diali podľa Krista.⁹¹

Nestačí však len to, aby kresťanský ľud bol v nejakom národe prítomný a organizovaný ani aby konal len apoštolát dobrého príkladu. Ustanovený je tam na to, aby svojim spoluobčanom nekresťanom slovom aj skutkom zvestoval Krista a pomáhal im plne ho prijať. Aby Cirkev zapustila korene a aby sa vzťahovalo kresťanské spoločenstvo, potrebné sú aj rozličné služby, ktoré vznikajú z Božieho podnetu v kruhu samých veriacich a ktoré majú všetci veľmi starostlivo podporovať a mať v úcte. Medzi ne patrí poslanie kňazov, diakonov a katechetov i Katolícka akcia. Podobnú nevyhnutnú službu konajú rehoľníci a rehoľníčky jednak modlitbou, jednak aktívnym pôsobením, aby sa Kristovo kráľovstvo ujalo a upevnilo v dušiach a ďalej sa rozširovalo.

Ustanovenie domorodého duchovenstva

16. Cirkev s veľkou radosťou vzdáva vďaky za neoceniteľný dar kňazského povolania, ktoré Boh udelil toľkým mladým mužom v národoch nedávno získaných pre Krista. Cirkev totiž zapúšťa pevnejšie korene v každom ľudskom prostredí, keď jednotlivé spoločenstvá veriacich majú zo svojich vlastných radov služobníkov spásy v stupni episkopátu, presbyterátu a diakonátu, ktorí stoja v službách svojich bratov, takže novozaložené miestne cirkvi postupne nadobúdajú diecéznu štruktúru so svojím vlastným duchovenstvom.

Čo tento koncil stanovil o kňazskom povolaní a výchove kňazov, nech sa svedomite zachováva tam, kde sa Cirkev zriaďuje po prvýkrát, ako aj v mladých miestnych cirkvách. Treba čo najväčšmi dbať na to, čo je ustanovené o duchovnej formácii a o jej úzkom spojení s vedeckým a pastoračným vzdelávaním, o živote podľa vzoru evanjelia bez ohľadu na osobné alebo rodinné záujmy, ako i o pestovaní hlbokého zmyslu pre tajomstvo Cirkvi. Tak sa vynikajúco naučia úplne sa venovať službe Kristovmu telu a dielu evanjelia, byť vernými a oddanými spolupracovníkmi svojho biskupa a družne pomáhať ostatným spolubratom.⁹²

Aby sa dosiahol tento všeobecný cieľ, celá formácia seminaristov sa má uskutočňovať vo svetle tajomstva spásy, ako ho podáva Sväté písmo. Toto Kristovo tajomstvo a tajomstvo našej spásy majú objaviť a prežívať sprítomnené v liturgii.⁹³

Spoločné požiadavky kňazskej, pastoračnej i praktickej formácie, ktoré koncil naznačil,⁹⁴ treba dať do súladu so snahou ísť v ústrety osobitnému spôsobu zmýšľania a konania vlastného národa. Seminaristi teda majú nadobudnúť rozhľad a bystrosť úsudku, aby dobre poznali a boli schopní hodnotiť kultúru svojho národa. Pri filozofických a teologických štúdiách nech si uvedomia, v akom vzťahu s kresťanstvom sú tradície a náboženstvo zdedené po otcoch.⁹⁵ Pri výchove kňazov si treba všímať aj miestne pastoračné potreby. Seminaristi majú študovať dejiny, ciele a spôsob misijnej činnosti Cirkvi i osobitné spoločenské, hospodárske a kultúrne podmienky vlastného ľudu. Majú sa vychovávať v ekumenickom duchu a náležite sa pripravovať na bratský dialóg s nekresťanmi.⁹⁶ Toto všetko si vyžaduje, aby si počas štúdií v príprave na kňazstvo podľa možností každý udržiaval úzky vzťah so svojím národom a v tom istom životnom rámci.⁹⁷ Napokon nech sa v štúdiu venuje pozornosť i presnému vedeniu cirkevnej administratívy, a to aj v ekonomickom zmysle.

Okrem toho treba vyberať schopných kňazov, ktorí by si po určitej pastoračnej praxi doplnili vysokoškolské štúdiá na univerzitách, a to aj v zahraničí, predovšetkým v Ríme, i v iných vedeckých inštitútoch, aby tak novozaložené miestne cirkvi mali k dispozícii medzi domácim duchovenstvom primerane vzdelaných a skúsených kňazov, ktorí by mohli prevziať aj náročnejšie cirkevné funkcie.

Tam, kde to biskupské konferencie uznajú za vhodné, nech sa obnoví diakonát ako trvalý životný stav, podľa ustanovení konštitúcie o Cirkvi.⁹⁸ Je totiž užitočné, aby muži vykonávajúci ozajstnú diakonskú službu tým, že ako katechéti hlásajú Božie slovo alebo v mene farára či biskupa spravujú odľahlé kresťanské spoločenstvá, alebo dobročinne pôsobia v sociálnych a charitatívnych ustanovizniach, boli posilnení vkladáním rúk, pochádzajúcim od apoštolov, a užšie spojení s oltárom, aby tak mohli s pomocou sviatostnej milosti diakonátu účinnejšie plniť svoju službu.

Formácia katechétov

17. Chvályhodný je aj zástup tých, ktorí sa tak veľmi zaslúžili o misijné dielo medzi národmi, to jest katechéti, muži a ženy, ktorí preniknutí apoštolským duchom, za cenu veľkých námah poskytujú jedinečnú a nevyhnutnú pomoc pri šírení viery a Cirkvi.

V našich časoch, keď nie je dosť duchovných, ktorí by hlásali evanjelium toľkým zástupom a vyvíjali pastoračnú činnosť, služba katechétov je zvrchovane dôležitá. Preto sa má ich príprava uskutočňovať a prispôsobovať kultúrnemu pokroku takým spôsobom, aby ako plnohodnotní spolupracovníci kňazov mohli čo najlepšie plniť svoje poslanie, ktoré sa vzhľadom na nové, neustále rozsiahlejšie úlohy stáva čoraz náročnejším.

Nech teda rastie počet diecéznych a miestnych škôl, v ktorých by sa budúci katechéti vzdelávali v katolíckej náuke, najmä v biblickom a liturgickom odbore, ako aj v katechetickej metóde a pastoračnej praxi, aby sa im dostala formácia v kresťanskej morálke⁹⁹ v trvalom úsilí nábožne a sväto žiť. Okrem toho treba usporadúvať pravidelné školenia alebo kurzy, na ktorých by sa katechéti oboznamovali s najnovšími poznatkami v odboroch a metódach užitočných na ich účinkovanie a posilňovali sa v duchovnom živote. Popritom tým, ktorí sa celkom venujú tejto práci, treba spravodlivou odmenou zaistiť slušnú životnú úroveň a sociálne zabezpečenie.¹⁰⁰

Je želateľné, aby na výchovu a zabezpečenie katechétov osobitnými podporami primerane prispievala aj Posvätná kongregácia pre šírenie viery. Ak sa to uzná za potrebné a vhodné, nech sa založí Dielo pre katechétov.

Miestne cirkvi by mali s uznaním uvítať aj veľkodušnú prácu pomocných katechétov, ktorých pomoc potrebujú. Pomocní katechéti vedú vo svojich spoločenstvách modlitby a vyučujú náboženstvo. Preto sa treba náležite starať o ich vzdelanie a duchovnú formáciu. Je želateľné, aby tam, kde sa to uzná za vhodné, patrične pripravení katechéti dostali cirkevné poverenie (*missio canonica*) pri verejných liturgických úkonoch, aby tak ich služba viere nadobudla v ľuďoch väčšiu autoritu.

Zvelaďovať reholný život

18. Hneď od počiatocného štádia zakladania miestnej cirkvi treba starostlivo napomáhať reholný život. Veď on nielenže prináša vzácnu a nevyhnutnú pomoc pre misijnú činnosť, ale aj dôvernejším zasvätením sa Bohu v Cirkvi je skvelým prejavom a znamením najvnútornejšej podstaty kresťanského povolania.¹⁰¹

Reholné inštitúty spolupracujúce pri zakladaní cirkví a vlastniace hlboké mystické poklady, ktorými sa vyznačuje bohatá náboženská tradícia Cirkvi, sa majú usilovať poukazovať na ne a odovzdávať ich v zhode s vlohami a mentalitou každého národa. Nech pozorne skúmajú, ako by bolo možné prevziať do kresťanského náboženského života asketické a kontemplatívne tradície, ktorých zárodky Boh vložil do starobyľých civilizácií ešte pred zvestovaním evanjelia.

V mladých miestnych cirkvách treba rozvíjať rozličné formy reholného života, aby dávali najavo rozmanité aspekty Kristovho poslania a života Cirkvi, venovali sa rôznym druhom pastoračnej činnosti a náležite pripravili na ňu svojich členov. Biskupské konferencie nech však dbajú o to, aby sa na škodu reholného a apoštolského života nerozmnožovali kongregácie, ktoré majú ten istý apoštolský cieľ.

Osobitnú zmienku si zasluhujú rozličné pokusy o udomácnenie kontemplatívneho života, pričom jedni si ponechávajú základné prvky mníšskeho života, snažiac sa presadiť bohaté tradície svojho rádu, zatiaľ čo druhí sa vracajú k jednoduchším formám dávneho mníšstva. Všetci sa však majú usilovať naozaj sa prispôbiť miestnym podmienkam. Keďže kontemplatívny život patrí k prítomnosti Cirkvi v jej najplnšej forme, je potrebné ho zavádzať vo všetkých mladých cirkvách.

TRETIA KAPITOLA

MIESTNE CIRKVI

Rozvoj mladých cirkví

19. Dielo zakorenenia sa Cirkvi v určitom ľudskom prostredí dosahuje stanovený cieľ vtedy, keď spoločenstvo veriacich už nadobudlo stálosť a pevnosť, zapustilo korene v živote spoločnosti a prispôbilo sa aspoň určitým spôsobom tamojšej kultúre, takže už disponuje domácimi kňazmi, rehoľníkmi a laikmi, hoci ešte v nedostatočnej miere, a obohacuje sa službami a ustanovizňami, ktoré sú potrebné na to, aby Boží ľud mohol viesť a rozvíjať svoj život pod správou vlastného biskupa.

V mladých miestnych cirkvách má život Božieho ľudu dozrievať v každej oblasti kresťanského života, ktorý treba obnovovať podľa ustanovení tohto koncilu: skupiny veriacich sa tak stávajú čoraz uvedomelejšími spoločenstvami viery, liturgie a kresťanskej lásky; laici sa svojou činnosťou, ktorá je zároveň občianska i apoštolská, usilujú o spoločenský poriadok založený na láske a spravodlivosti; prostriedky spoločenskej

komunikácie sa používajú náležite a rozvážne; rodiny, vďaka pravému kresťanskému životu, sa stávajú kolískou apoštolátu laikov a kňazských i reholných povolaní. Napokon viera sa stáva predmetom vhodného katechetického vyučovania, nachádza svoj výraz v liturgii zodpovedajúcej národnej mentalite a vhodným cirkevným zákonodarstvom sa uvádza do bezúhonných ustanovizní a miestnych zvyklostí.

Biskupi – každý spolu so svojim kňazstvom – majú sa dať čoraz väčšmi prenikať Kristovým a cirkevným zmýšľaním a spolicítiť i žiť so všeobecnou Cirkvou. Mladé cirkvi nech zostanú čo najužšie spojené s univerzálnou Cirkvou. Nech prevezmú jej tradičné zložky do svojej vlastnej kultúry, aby tak vzájomnou výmenou určitých hodnôt obohatili život tajomného tela.¹⁰² Preto treba zvelaďovať teologické, psychologické a ľudské faktory, schopné napomáhať cit jednoty so všeobecnou Cirkvou.

Mladé cirkvi sa veľmi často nachádzajú v chudobnejších častiach sveta a obyčajne ešte trpia veľkým nedostatkom kňazov a materiálnych prostriedkov. Preto je veľmi potrebné, aby im univerzálna Cirkev svojou neprestajnou misijnou činnosťou poskytovala pomoc, ktorá slúži predovšetkým na rozvoj a dozrievanie kresťanského života danej miestnej cirkvi. Misijná činnosť má pomáhať aj dávnejšie založeným cirkvám, ktoré sú v stave istého úpadku a slabosti.

Avšak tieto cirkvi musia organizovať spoločné pastoračné podujatia a vhodné diela, pomocou ktorých by sa zväčšil počet povolaní na diecézne kňazstvo a reholné inštitúty a aby sa tieto povolania bezpečnejšie rozpoznávali a úspešnejšie pestovali,¹⁰³ aby sa dané cirkvi postupne vedeli starať samy o seba a pomáhať aj iným.

Misijná činnosť miestnych cirkví

20. Keďže miestna cirkev má byť čo najdokonalejším obrazom všeobecnej Cirkvi, nech si je plne vedomá toho, že je poslaná aj k tým, ktorí neveria v Krista a žijú spolu s ňou na tom istom území, aby svedectvom života jednotlivých veriacich i celého spoločenstva bola pre nich znamením, ktoré poukazuje na Krista.

Okrem toho je potrebné vysluhovať Božie slovo, aby sa evanjelium dostalo k všetkým. Biskup má byť predovšetkým hlásateľom viery, ktorý privádza nových učeníkov ku Kristovi.¹⁰⁴ Aby mohol zodpovedne plniť toto vznešené poslanie, musí dôkladne poznať situáciu svojho stáda, ako aj osobné názory svojich spoluobčanov o Bohu a pritom starostlivo brať do úvahy zmeny, ktoré prináša so sebou urbanizácia, migrácia a náboženská lahostajnosť.

Domorodí kňazi v mladých cirkvách nech sa horlivo podujímajú šíriť evanjelium v spolupráci so zahraničnými misionármi, s ktorými tvoria jedno presbytérium, zoskupené pod právomocou biskupa, a to nielen aby boli duchovnými pastiermi veriacich a konali bohoslužby, ale aby aj hlásali evanjelium tým, ktorí sú ešte mimo Cirkvi. Nech prejavujú ochotu, ba ak sa naskytne príležitosť, nech sa pohotovo ponúknu svojmu biskupovi na začatie misijnej práce v odláhlých a opustených oblastiach vlastnej diecézy alebo v iných diecézach.

Takou horlivosťou nech sú zapálení reholníci a reholníčky, ako i laici voči svojim

spoluobčanom, najmä voči chudobnejším.

Biskupské konferencie nech sa postarajú o to, aby sa v predpísanom čase konali kurzy biblickej, teologickej, duchovnej a pastoračnej obnovy, aby si s tým cieľom duchovenstvo v týchto nestálych pomeroch plných zmien nadobúdalo dôkladnejšiu znalosť teológie a pastoračných metód.

Nech sa ďalej svedomite zachovávajú všetky ustanovenia tohto koncilu, najmä dekrét o účinkovaní a živote kňazov.

Aby sa mohla misijná činnosť miestnej cirkvi uskutočňovať, na to sú potrební schopní služobníci, včas pripravení spôsobom, ktorý zodpovedá podmienkam jednotlivých cirkví. Keďže ľudia sa čoraz viac spájajú do skupín, je nanajvýš vhodné, aby sa biskupské konferencie dohodli na spoločnom postupe, ako s týmito skupinami nadviazať dialóg. Ak azda jestvujú v niektorých oblastiach skupiny ľudí, ktoré sa zdráhajú prijať katolícku vieru, lebo sa nemôžu prispôbiť osobitej forme, ktorú tam Cirkev prijala za svoju, je žiaduce, aby sa za týchto okolností urobili konkrétne opatrenia,¹⁰⁵ kým sa nepodari zhrmaždiť všetkých kresťanov do jediného spoločenstva. Ak však má Apoštolská stolica na túto prácu pripravených misionárov, nech ich jednotliví biskupi pozvú do svojich diecéz, s láskou ich prijmú a účinne podporujú ich podujatia.

Aby misijná horlivosť prekvitala aj medzi domácim obyvateľstvom vo vlastnej krajine, je veľmi užitočné, ak sa mladé cirkvi čo najskôr aktívne zúčastnia na misijnom diele všeobecnej Cirkvi tým, že aj ony pošlú misionárov, ktorí budú hlásať evanjelium všade vo svete, hoci samy trpia nedostatkom duchovenstva. Lebo spoločenstvo so všeobecnou Cirkvou sa v istom zmysle dovŕši až vtedy, keď sa aj ony budú aktívne zúčastňovať na misijnej práci medzi inými národmi.

Napomáhať apoštolát laikov

21. Cirkev sa nemôže pokladať za skutočne ustanovenú, nedosahuje plnosť života a nie je dokonalým znamením Kristovej prítomnosti medzi ľuďmi, ak popri hierarchii nejestvuje a s ňou nespupracuje skutočný laikát. Lebo evanjelium nemôže zapustiť hlboké korene v zmysľaní, živote a činnosti nijakého národa, ak tu chýba aktívna prítomnosť laikov. Preto už pri zakladaní miestnej cirkvi treba venovať čo najväčšiu pozornosť organizovaniu vyspelého kresťanského laikátu.

Veriaci laici totiž patria v plnej miere k Božiemu ľudu a zároveň k občianskej spoločnosti. Patria k vlastnému národu, z ktorého pochádzajú, výchovou nadobudli účasť na jeho kultúrnych bohatstvách a mnohoraké spoločenské zväzky ich spájajú s jeho životom. Vo svojom zamestnaní aktívne spolupracujú na jeho rozvoji, jeho problémy pociťujú ako svoje vlastné a usilujú sa ich riešiť. Ale zároveň patria Kristovi, lebo v Cirkvi sa znovuzrodili vierou a krstom, aby boli Kristovi v novosti života i v nových skutkoch,¹⁰⁶ aby sa v Kristovi všetko podrobilo Bohu a napokon bol Boh pre všetkých všetkým.¹⁰⁷

Ich hlavnou povinnosťou, tak mužov, ako aj žien, je vydávať svedectvo o Kristovi životom i slovom v rodine, vo svojom spoločenskom prostredí a v rámci vlastného zamestnania. Musí

sa v nich skutočne prejavovať nový človek, stvorený na obraz Boha v spravodlivosti a pravej svätosti.¹⁰⁸ Túto novosť života majú prejavovať v spoločenskom a kultúrnom prostredí svojej krajiny, v zhode s tradíciami vlastného národa. Sami majú túto kultúru poznať, ozdravovať a zachovávať, starať sa o jej rozvoj v súlade s novými podmienkami a napokon ju zdokonaľovať v Kristovi, aby Kristova viera a život Cirkvi už neboli čosi cudzie pre spoločnosť, v ktorej žijú, lež aby ju začali prenikať a premieňať. Nech ich s ostatnými spoluobčanmi spája úprimná láska, aby sa v ich správaní prejavovalo nové spojivo jednoty a všeobecnej solidarity, ktorá má svoj zdroj v Kristovom tajomstve. ďalej nech šíria Kristovu vieru medzi tými, s ktorými ich spája spoločný život a zamestnanie. Táto povinnosť je tým naliehavejšia, že mnohí ľudia môžu počúvať evanjelium a poznať Krista jedine prostredníctvom takých laikov, ktorí sú im blízki. Ba kde je to možné, nech sú laici pripravení aj bezprostrednejšie spolupracovať s hierarchiou tým, že vezmú na seba osobitné poslanie hlásať evanjelium, odovzdávať kresťanské učenie a tak dodávať životnú silu rodiacej sa Cirkvi.

Služobníci Cirkvi nech si zase vysoko vážia apoštolskú činnosť laikov. Nech ich vychovávajú tak, aby si ako Kristove údy uvedomili svoju zodpovednosť voči všetkým ľuďom. Nech ich dôkladne zasvätia do Kristovho tajomstva, naučia ich praktické metódy a pomáhajú im v ťažkostiach v duchu konštitúcie *Lumen gentium* a dekrétu *Apostolicam actuositatem*.

Nech teda celá mladá cirkev, pri rešpektovaní špecifických úloh a vlastnej zodpovednosti duchovných pastierov i laikov, vydáva jednoznačné živé a presvedčivé svedectvo o Kristovi, aby sa tak stala živým znamením spásy, ktorá k nám prichádza v Kristovi.

Rozmanitosť v jednote

22. Semeno - Božie slovo - kľúčiacie v dobrej pôde zvlažovanej Božou rosou, nasáva miazgu, premieňa ho a asimiluje, aby napokon prinášalo veľa ovocia. Lebo podobne, ako je to v poriadku vtelenia, mladé cirkvi, zakorenené v Kristovi a postavené na apoštolskom základe, majú obdivuhodnú schopnosť prijímať všetky bohatstvá národov, ktoré boli dané Kristovi do dedičstva.¹⁰⁹ Osvojujú si z obyčají, tradícií, múdrosti, z vied a umení svojich národov všetko, čo môže prispieť k zvelebeniu Stvoriteľa, k zdôrazneniu milosti Spasiteľa a k správne mu usporiadaniu kresťanského života.¹¹⁰

Na dosiahnutie tohto cieľa treba v jednotlivých veľkých spoločensko-kultúrnych oblastiach podnecovať teologické bádanie, ktoré by vo svetle Tradície všeobecnej Cirkvi podrobilo novému výskumu fakty a slová zjavené Bohom, zaznamenané vo Svätom písme, ktoré vysvetľujú cirkevní otcovia a učiteľský úrad Cirkvi. Takto možno jasnejšie pochopiť, ako sa dá viera - berúc do úvahy filozofiu a múdrosť národov - spájať s rozumom a ako dať do súladu obyčaje, chápanie života a spoločenský poriadok so spôsobom života, ktorý vychádza z Božieho zjavenia. Z toho jasnejšie vyplynú cesty k hlbšiemu osvojeniu si kresťanského života v jeho širokom rámci. Takým spôsobom sa vylúči akýkoľvek synkretizmus a každý druh falošného partikularizmu; kresťanský život sa prispôsobí duchu a svojrázu každej kultúry¹¹¹ a miestne tradície spolu s osobitnými vlohami každej národnej pospolitosti,

osvietené svetlom evanjelia, budú včlenené do katolíckej jednoty. Napokon si nové miestne cirkvi, obohatené svojimi tradíciami, nájdu miesto v cirkevnom spoločenstve, pri zachovaní primátu Petrovho stolca, ktorý je na čele celého zhromaždenia lásky.¹¹²

Je preto nielen želateľné, ale aj vhodné, aby sa biskupské konferencie spoločne schádzali v rámci každej veľkej spoločensko-kultúrnej oblasti a tak mohli pokračovať v tomto adaptačnom úsilí v svornosti a podľa spoločných uznesení.

ŠTVRTÁ KAPITOLA

MISIONÁRI

Misijné povolanie

23. Hoci povinnosť šíriť vieru podľa svojich možností zaväzuje každého Kristovho učeníka,¹¹³ predsa Kristus Pán vždy povoláva spomedzi svojich učeníkov tých, ktorých on sám chce, aby boli s ním a aby ich poslal kázať všetkým národom.¹¹⁴ Preto prostredníctvom Ducha Svätého, ktorý udeľuje vhodné charizmy, ako sa mu páči,¹¹⁵ roznečuje v srdciach niektorých jednotlivcov misijné povolanie a zároveň vzbudzuje v Cirkvi inštitúty, ¹¹⁶ ktoré ako vlastnú povinnosť berú na seba poslanie hlásať evanjelium, týkajúce sa celej Cirkvi.

Osobitným povolaním sa vyznačujú tí domáci alebo zahraniční kňazi, rehoľníci i laici – obdarení primeranými prirodzenými schopnosťami a vyhovujúci svojimi vlohami a nadaním –, ktorí sú ochotní podušať sa na misijnú prácu.¹¹⁷ Poslaní kompetentnou cirkevnou vrchnosťou, s vierou a poslušnosťou odchádzajú k tým, ktorí sú ďaleko od Krista, ako služobníci evanjelia vyhradení pre dielo, na ktoré boli povolaní,¹¹⁸ „aby sa pohanovia stali príjemnou obetou, posvätenou v Duchu Svätom“ (Rim 15, 16).

Misionárska spiritualita

24. Na Božie volanie má človek odpovedať takým spôsobom, že sa celkom oddá dielu evanjelia a neradí sa s telom ani krvou.¹¹⁹ Túto odpoveď však nie je možné dať bez podnetu a pomoci Ducha Svätého. Veď misionár sa stáva účastným na živote a poslaní toho, ktorý sa „zriekol seba samého, vzal si prirodzenosť sluhu“ (Flp 2, 7). Preto musí byť pripravený vytrvať cez celý život vo svojom povolaní, zrieknuť sa seba a všetkého, čo až doteraz vlastnil, a stať sa pre všetkých všetkým.¹²⁰

Keď zvestuje evanjelium medzi pohanmi, nech s dôverou ohlasuje tajomstvo Krista, ktorého je poslom, takže v jeho mene má odvahu hovoriť, keď je to potrebné,¹²¹ a pritom sa nehanbiť za pohoršenie kríža. Kráčajúc v šlapajach svojho Majstra, ktorý je tichý a pokorný srdcom, nech dáva najavo, že jeho jarmo je príjemné a bremeno ľahké.¹²² Nech žije naozaj podľa evanjelia,¹²³ vo veľkej trpezlivosti, veľkodušnosti, dobrotivosti a úprimnej láske,¹²⁴ a ak treba, nech vydáva svedectvo o svojom Pánovi aj preliatím vlastnej krvi. Od Boha si vyprosí silu a odvahu a z vlastnej skúsenosti spozná, že v mnohých skúškach a vo veľkej

chudobe je aj veľká radosť.¹²⁵ Nech je presvedčený, že poslušnosť je charakteristickou čnosťou Kristovho učeníka, lebo Kristus poslušnosťou vykúpil ľudstvo.

Aby hlásatelia evanjelia nezanedbávali milosť, ktorá je v nich, musia sa deň čo deň obnovovať vo svojom zmýšľaní.¹²⁶ Ordinári a predstavení nech zhromažďujú misionárov v stanovenom čase, aby sa upevnili v nádeji svojho povolania a obnovili v apoštolskej službe. Na tento účel môžu zriaďovať aj osobitné domy.

Duchovná a mravná formácia

25. Budúci misionár musí byť pripravený na takú vznešenú činnosť osobitnou duchovnou a mravnou formáciou.¹²⁷ Musí byť prichystaný ujať sa iniciatívy, odhodlane uskutočňovať začaté diela, vytrvať v ťažkostiach, trpezlivo a mužne znášať samotu, únavu a prácu bez očakávaného ovocia. Má ísť ľuďom v ústrety s otvorenou myslou a veľkodušným srdcom; ochotne sa podujímať na zverené úlohy; veľkoryso sa prispôsobovať obyčajam iných národov a menlivým okolnostiam; vo svornosti a vzájomnej láske spolupracovať so spolubratmi a so všetkými, ktorí sa venujú tomu istému dielu, aby podľa vzoru apoštolskej pospolitosti spolu s veriacimi mali jedno srdce a jednu dušu.¹²⁸

V takejto vnútornej disponovanosti sa treba usilovne cvičiť už v prípravnom období, pestovať ju a duchovným životom zveľaďovať a udržiavať. Misionár má byť mužom modlitby, preniknutým vierou a neochvejnou nádejou. Má horieť duchom sily, lásky a miernosti.¹²⁹ Nech sa naučí vystačiť s tým, čo má.¹³⁰ V duchu sebazaprenia nech nosí v sebe Kristovo zomieranie, aby Ježišov život účinkoval v tých, ku ktorým je poslaný. ¹³¹ Z horlivosti za duše nech ochotne vynaloží všetko, ba nech za ne obetuje aj samého seba,¹³² takže denným konaním svojich povinností rastie v láske k Bohu a k blížnemu.¹³³ Tak spojený s Kristom v poslušnosti Otcovej vôli bude pod vedením hierarchie pokračovať v jeho poslaní a spolupracovať na tajomstve spásy.

Teologická a apoštolská príprava

26. Tí, ktorí majú byť poslaní k rozličným národom, nech sú ako dobrí Kristovi služobníci živení „slovami viery a dobrého učenia“ (1 Tim 4, 6), ktoré čerpajú predovšetkým zo Svätého písma, a prenikajú do hĺbok Kristovho tajomstva, ktorého budú poslami a svedkami.

Preto všetci misionári - kňazi, rehoľní bratia, rehoľné sestry i laici - musia sa pripraviť a formovať každý primerane svojmu postaveniu, aby boli na výške svojho budúceho poslania.¹³⁴ Ich odborná príprava sa má hneď od začiatku usporiadať tak, aby zahrnovala univerzálnosť Cirkvi i rozmanitosť národov. To platí o všetkých disciplínach, ktorými sa pripravujú na svoju službu, ako aj o iných vedných odboroch, ktoré im môžu byť užitočné, aby nadobudli všeobecné poznatky o národoch, kultúrach a náboženstvách, a to nielen v minulosti, ale predovšetkým v prítomnosti. Lebo každý, kto sa chystá ísť k inému národu, musí si vysoko vážiť jeho dedičstvo, jazyky a zvyky. Je nevyhnutné, aby sa budúci misionár venoval štúdiu misiológie, aby poznal cirkevnú teóriu a prax týkajúcu sa misijnej činnosti,

aby sa oboznámil s cestami, ktorými prešli zvestovatelia evanjelia v priebehu vekov, ale aj so súčasným stavom misií a s metódami, ktoré sa dnes pokladajú za najúčinnnejšie.¹³⁵

Hoci túto integrálnu formáciu má prenikať pastoračná starostlivosť, treba jej poskytovať aj osobitnú systematickú apoštolskú prípravu tak odbornú, ako i doplnenú praktickými cvičeniami.¹³⁶

Čo najväčší počet rehoľných bratov a sestier by sa mal dobre pripraviť v katechetickom umení, aby mohli čo najúčinnnejšie spolupracovať v apoštoláte.

Je nevyhnutné, aby sa aj tí, ktorí sa iba prechodne zúčastňujú na misijnej činnosti, primerane pripravili na túto prácu.

Rozličné druhy prípravy si potom misionári majú doplniť na samom misijnom území, aby dôkladnejšie poznali dejiny, sociálnu štruktúru a obyčaje národov a nadobudli prehľad o ich mravnom poriadku, náboženských predpisoch, ako aj o ich vlastných názoroch, ktoré si podľa svojich posvätných tradícií utvorili o Bohu, svete a človeku.¹³⁷ Jazyky nech si osvoja do takej miery, aby ich mohli používať plynulo a bezchybne a tak mali ľahší prístup do ľudských myslí i srdc.¹³⁸ Okrem toho nech sa náležite oboznámia s miestnymi pastoračnými potrebami.

Niektorí z nich nech sa dôkladnejšie pripravujú na misiologických inštitútoch alebo iných fakultách a univerzitách, aby mohli účinnejšie vykonávať osobitné úlohy¹³⁹ a svojim odborným vzdelaním byť nápomocní ostatným misionárom v misijnej činnosti, ktorá najmä v našich časoch prináša veľa ťažkostí, ale aj vhodných príležitostí. Je mimoriadne želateľné, aby aj oblastné biskupské konferencie mali k dispozícii dostatočný počet takých odborníkov a podľa potreby využívali ich vedomosti a skúsenosti pri vykonávaní svojho poslania. Nech nechýbajú ani odborníci v používaní technických zariadení a spoločenských komunikačných prostriedkov, ktorých význam by mali všetci doceniť.

Inštitúty, ktoré pracujú v misiách

27. Hoci toto všetko nutne potrebuje každý, kto odchádza do misií, jednotlivci to sotva môžu dosiahnuť sami. Ani samotnú misijnú prácu jednotlivci nie sú schopní zvládať, ako to potvrdzuje skúsenosť, a preto spoločné povolanie ich združilo do inštitútov, aby v nich spoločným úsilím dostali primeranú prípravu a uskutočňovali toto dielo v mene Cirkvi a podľa pokynov hierarchickej vrchnosti. Tieto inštitúty už po mnoho storočí znášajú ťarchu a horúčosť dňa, venujú sa úplne, alebo aspoň sčasti misijnej práci. Apoštolská stolica im často zverila obrovské územia, aby tam hlásali evanjelium. A ony na nich zhromaždili Bohu nový ľud, miestnu cirkev pod vedením vlastných pastierov. Týmto cirkvám, ktoré založili vlastným potom, ba aj svojou krvou, budú i naďalej preukazovať službu v bratskej spolupráci svojou horlivosťou a skúsenosťami, venovať sa pastoračnej činnosti alebo plniť osobitné úlohy v záujme spoločného dobra.

Niekedy berú na seba naliehavejšie úlohy na celom území určitej krajiny, napr. hlásať evanjelium skupinám či národom, ktoré azda pre zvláštne príčiny ešte neprijali blahozvešť evanjelia alebo jej doteraz odporovali.¹⁴⁰

Ak treba, nech sú pripravené formovať a pomáhať svojimi skúsenosťami tým, ktorí sa dočasne venujú misijnej činnosti.

Z uvedených dôvodov, ale aj preto, lebo ešte mnohé národy je potrebné priviesť ku Kristovi, sú tieto inštitúty aj naďalej absolútne nevyhnutné.

PIATA KAPITOLA

ORGANIZÁCIA MISIJNEJ ČINNOSTI

Úvod

28. Keďže kresťania majú rozličné dary,¹⁴¹ nech každý z nich spolupracuje na diele evanjelia podľa svojich možností, schopností, chariziem a úloh.¹⁴² A preto všetci, ktorí sejú, i tí, čo žnú,¹⁴³ tí, ktorí sadia, i tí, ktorí polievajú, majú tvoriť jednotu,¹⁴⁴ aby jednomyselne zasvätili svoje sily budovaniu Cirkvi, „v slobode a poriadku spoločne sledujúc ten istý cieľ“.¹⁴⁵

Práve preto práce hlásateľov evanjelia a pomoc ostatných kresťanov treba usmerňovať a spájať takým spôsobom, „nech sa všetko deje slušne a po poriadku“ (1 Kor 14, 40) na všetkých úsekoch misijnej činnosti a spolupráce.

Všeobecná organizácia

29. Keďže starosť o hlásanie evanjelia po celom svete prislúcha predovšetkým biskupskému zboru,¹⁴⁶ Biskupská synoda, čiže stála biskupská rada pre všeobecnú Cirkev,¹⁴⁷ má venovať misijnej činnosti osobitnú pozornosť ako najdôležitejšej a najsvätejšej povinnosti Cirkvi¹⁴⁸ medzi ostatnými záležitosťami celocirkevného významu.¹⁴⁹

Pre všetky misie a pre celú misijnú činnosť nech je kompetentný jediný úrad, a to Posvätná kongregácia De propaganda fide, ktorá má viesť a koordinovať tak samotné misijné dielo, ako aj misijnú spoluprácu na celom svete. Pritom však zostáva nedotknuté právo východných cirkví.¹⁵⁰

Hoci Duch Svätý vzbudzuje misijného ducha v Božej Cirkvi mnohorakým spôsobom a nezriedka predchádza činnosť tých, ktorí majú spravovať cirkevný život, predsa má aj táto kongregácia podľa svojich možností podnecovať misijné povolania a misijný duchovný život, ako aj horlivosť a modlitby za misie a uverejňovať o tom hodnoverné a primerané správy. Má získavať misionárov a rozmiestňovať ich podľa naliehavosti potrieb jednotlivých krajín. Má zostaviť organický pracovný plán, určovať smernice a zásady šírenia evanjelia, dávať podnety. Má organizovať a koordinovať účinné podporné zbierky, ktoré sa potom rozdelia podľa potrieb alebo užitočnosti, pričom má brať zreteľ na rozlohu územia, na počet veriacich a neveriacich, ustanovizní, inštitútov, spolupracovníkov a misionárov.

Spolu so Sekretariátom pre zjednotenie kresťanov má hľadať spôsoby a prostriedky na zabezpečenie a organizovanie bratskej spolupráce a bratského spolunažívania s misijnými

podujatiami iných kresťanských spoločenstiev, aby sa podľa možností odstránilo pohoršenie rozdelenia.

Preto je potrebné, aby táto kongregácia bola nielen administratívnym prostriedkom, ale aj orgánom dynamického riadenia, ktorý používa vedecké metódy a pomôcky zodpovedajúce súčasným podmienkam, a teda berie do úvahy terajšie bádania v oblasti teológie, metodológie a misijnej pastorácie.

Na vedení tejto kongregácie majú mať aktívnu účasť s rozhodujúcim hlasovacím právom vybraní zástupcovia všetkých, ktorí spolupracujú na misijnom diele: biskupi z celého sveta po vypočutí stanoviska biskupských konferencií, ako aj riaditelia pápežských inštitútov a diel, a to spôsobom a podľa kritérií, ktoré určí rímsky veľkňaz. Všetci títo zástupcovia sa majú periodicky schádzať a vykonávať najvyššiu správu celého misijného diela pod vedením rímskeho veľkňaza.

Táto kongregácia nech má k dispozícii stály zbor odborných konzultorov, ktorí sa osvedčili svojimi vedomosťami alebo skúsenosťami. Oni majú medziiným zbierať užitočné údaje o miestnych pomeroch v jednotlivých krajinách a o mentalite rozličných ľudských prostredí, ako aj o postupe, ktorý treba uplatňovať pri šírení evanjelia, a predkladať vedecky podložené závery o misijnej činnosti a spolupráci.

Nech sú primerane zastúpené i ženské rehoľné inštitúty, oblastné misijné diela, ako aj organizácie laikov, najmä tie, ktoré majú medzinárodný charakter.

Miestna misijná organizácia

30. Aby sa pri vykonávaní vlastnej misijnej činnosti dosiahli výsledky primerané cieľu, všetci misijní pracovníci majú mať „jedno srdce a jednu dušu“ (Sk 4, 32).

Úlohou biskupa ako správcu a koordinátora diecézneho apoštolátu je organizovať, usmerňovať a koordinovať misijnú činnosť, a to takým spôsobom, aby sa zachovala a napomáhala spontánna iniciatíva tých, ktorí sa zúčastňujú na misijnej práci. Všetci misionári, aj rehoľníci vyňatí spod jeho právomoci, mu podliehajú v rozličných dielach, ktoré sa týkajú posvätnej apoštolskej činnosti.¹⁵¹ Kvôli lepšej koordinácii nech biskup podľa možnosti zriadi pastoračnú radu, na ktorej majú mať účasť duchovní, rehoľníci a laici prostredníctvom vybraných delegátov. Nech tiež dbá na to, aby sa všetka apoštolská činnosť neobmedzila len na tých, ktorí sa už obrátili, ale aby sa primeraná časť pracovníkov a prostriedkov určila aj na šírenie evanjelia medzi nekresťanmi.

Koordinácia činnosti v rámci regiónov

31. Na biskupských konferenciách sa má spoločne rokovať o najväznejších otázkach a najnaliehavejších problémoch, avšak bez zanedbania rozdielov medzi jednotlivými oblasťami.¹⁵² Aby sa správne využívali osoby a prostriedky už i tak nedostačujúce a nemnožili sa nepotrebné podujatia, odporúča sa spoločnými silami zakladať také diela, ktoré slúžia dobru všetkých, ako sú napr. semináre, vyššie a technické školy, pastoračné,

katechetické a liturgické centrá, ako aj strediská prostriedkov spoločenskej komunikácie.

Podobná spolupráca podľa vhodnosti nech sa nadviaže aj medzi rozličnými biskupskými konferenciami.

Organizácia činnosti inštitútov

32. Rovnako užitočné je koordinovať činnosť inštitútov alebo cirkevných organizácií. Tie nech sú bez rozdielu podriadené miestnemu ordinárovi vo všetkom, čo sa týka misijnej činnosti. Na tento účel je veľmi osožné uzavrieť osobitné dohody, ktorými sa upravujú vzťahy medzi miestnym ordinárom a predstaveným inštitútu.

Ak sa niektorému inštitútu zverilo nejaké územie, cirkevná autorita a predstavení inštitútu nech si dajú záležať na tom, aby všetko usmerňovali takým spôsobom, žeby z nového kresťanského spoločenstva vyrástla miestna cirkev, ktorá sa vo vhodnom čase dostane pod správu svojho vlastného arcipastiera a duchovenstva.

Keď sa skončí poverenie nad zvereným územím, nastáva nová situácia. Vtedy musia biskupské konferencie a inštitúty na základe spoločnej dohody určiť zásady, podľa ktorých sa majú upravovať vzťahy medzi miestnymi ordinármi a inštitútmi.¹⁵³ Avšak Apoštolská stolica má stanoviť všeobecné zásady, podľa ktorých sa majú uzavierať oblastné alebo partikulárne dohody.

Aj keby boli inštitúty ochotné pokračovať v začatom diele spoluúčasťou na riadnej pastoračnej činnosti, predsa úmerne s rastom miestneho duchovenstva bude treba dbať na to, aby inštitúty - pokiaľ je to v súlade s ich cieľom - zostali verné tej istej diecéze a veľkodušne v nej prevzali práce osobitného druhu alebo v určitej oblasti.

Koordinácia medzi inštitútmi

33. Inštitúty, ktoré sa venujú misijnej činnosti na tom istom území, by mali nájsť možnosť a spôsob, ako koordinovať svoju prácu. Na to sú veľmi užitočné konferencie reholníkov a združenia reholných sestier, na ktorých by mali mať účasť všetky inštitúty toho istého národa alebo oblasti. Na týchto konferenciách sa má skúmať, čo by sa dalo uskutočniť spoločným úsilím, a udržiavať úzke spojenie s biskupskými konferenciami.

Uvedenú spoluprácu treba podobným spôsobom nadviazať aj s misijnými inštitútmi v krajinách ich pôvodu, aby sa mohli ľahšie a úspornejšie riešiť také spoločné problémy a podujatia, ako sú štúdiá budúcich misionárov, kurzy pre misionárov, vzťahy s verejnými predstaviteľmi alebo s medzinárodnými a nadnárodnými organizáciami.

Koordinácia medzi vedeckými inštitútmi

34. Keďže správne a usporiadané vykonávanie misijnej činnosti si vyžaduje, aby sa hlásatelia evanjelia pripravili na svoje úlohy vedecky, najmä na dialóg s nekresťanskými

náboženstvami a civilizáciami, a aby dostávali aj účinnú pomoc počas svojho účinkovania, je želateľné, aby v záujme misií bratsky a veľkodušne medzi sebou spolupracovali všetky vedecké ústavy, ktoré sa venujú misiológii alebo iným pre misie užitočným vedám a odborom, ako sú etnológia a lingvistika, dejiny náboženstiev a religionistika, sociológia, pastoračné metódy a ďalšie vedy.

ŠIESTA KAPITOLA

SPOLUPRÁCA

Úvod

35. Keďže celá Cirkev je misionárska a dielo šírenia evanjelia je základným poslaním Božieho ľudu, posvätný cirkevný snem vyzýva všetkých na hlbokú vnútornú obnovu, aby si živo uvedomili svoju zodpovednosť za šírenie evanjelia a mali podiel na misijnej práci medzi národmi.

Misionárska povinnosť celého Božieho ľudu

36. Všetci veriaci ako údy živého Krista, ku ktorému sa pričlenili a pripodobnili krstom, sviatosťou birmovania a Eucharistiou, sú povinní spolupracovať na rozvoji a vzraste jeho tela, aby ho čím skôr priviedli k plnosti.¹⁵⁴

Preto všetci synovia a dcéry Cirkvi majú mať živé vedomie vlastnej zodpovednosti voči svetu, pestovať v sebe naozaj katolíckeho ducha a zasvätiť svoje sily dielu šírenia evanjelia. Nech však všetci vedia, že ich prvou a najväčšou povinnosťou, čo sa týka šírenia viery, je žiť hlbokým kresťanským životom. Lebo ich horlivosť v službe Bohu a ich láska voči iným vyvolajú nový duchovný elán v celej Cirkvi, ktorá sa bude javiť ako zástava vztýčená na znamenie národom,¹⁵⁵ ako „svetlo sveta“ (Mt 5, 14) a „soľ zeme“ (Mt 5, 13). Toto životné svedectvo bude pôsobivejšie, ak sa bude vydávať spolu s ostatnými kresťanskými skupinami, podľa ustanovení dekrétu o ekumenizme.¹⁵⁶

Z tohto obnoveného ducha budú k Bohu stúpať dobrovoľné modlitby a skutky pokánia, aby svojou milosťou urobil plodnú prácu misionárov, tu budú mať pôvod misijné povolania a nájdu sa prostriedky, ktoré misie potrebujú.

Aby však všetci veriaci v Krista dobre poznali terajšiu situáciu Cirkvi vo svete a začuli hlas zástupov volajúcich: „Pomôž nám!“,¹⁵⁷ je potrebné im sprístupniť misijné správy - a to aj pomocou moderných spoločenských komunikačných prostriedkov - takým spôsobom, aby pokladali misijnú činnosť za svoju, mali vnímavé srdce pre také obrovské a naliehavé potreby ľudstva a vedeli im poskytovať pomoc.

Je dôležité, aby sa tieto informácie koordinovali v spolupráci s národnými a medzinárodnými organizáciami.

Misijná spolupráca kresťanských spoločenstiev

37. Keďže Boží ľud žije v spoločenstvách – najmä diecéznych a farských – a prostredníctvom nich sa určitým spôsobom stáva viditeľným, aj tieto spoločenstvá majú vydávať svedectvo o Kristovi pred národmi.

Milosť obnovy sa môže vzmaňať v spoločenstvách len vtedy, ak každé z nich rozšíri obzory lásky až po kraj sveta a venuje tým, ktorí sú ďaleko, podobnú starostlivosť ako svojim vlastným členom.

A tak sa celé spoločenstvo modlí, spolupracuje a účinkuje medzi národmi prostredníctvom synov a dcér, ktorých si Boh vyvolil na túto vznešenú službu.

Veľmi užitočné je udržiavať spojenie s misionármi – bez zanedbávania misijných diel vo všeobecnosti –, ktorí pochádzajú z vlastného spoločenstva, prípadne s nejakou misijnou farnosťou alebo diecézou, aby sa spolupatričnosť medzi spoločenstvami stala očividnou a slúžila na vzájomnú podporu.

Povinnosti biskupov voči misiám

38. Všetci biskupi, keďže sú členmi biskupského kolégia, ktoré je pokračovaním apoštolského kolégia, boli vysvätení nie iba pre jednu diecézu, ale na spásu celého sveta. Kristov príkaz kázať evanjelium každému stvoreniu 158 sa vzťahuje predovšetkým a bezprostredne na nich, spolu s Petrom a pod Petrovým vedením. Tu má svoj pôvod vzájomnosť a spolupráca medzi miestnymi cirkvami, dnes taká veľmi potrebná, aby sa mohlo pokračovať v diele šírenia evanjelia. Vďaka tejto vzájomnosti jednotlivé miestne cirkvi pociťujú starosť o všetky ostatné, navzájom sa oboznamujú so svojimi potrebami a vymieňajú si vlastné dobrá, lebo starostlivosť o rast Kristovho tela zaväzuje celé biskupské kolégium.¹⁵⁹

Tým, že biskup vo svojej diecéze – s ktorou tvorí jeden celok – podnecuje, zvelaďuje a vedie misijné dielo, sprítomňuje a svojím spôsobom zviditeľňuje misijného ducha a misijné nadšenie Božieho ľudu, takže celá diecéza sa stáva misionárskou.

Úlohou biskupa je získavať medzi svojím ľudom, a najmä uprostred chorých a trpiacich, duše, ktoré by z celého srdca prinášali Bohu modlitby a skutky pokánia za šírenie evanjelia vo svete; ochotne napomáhať povolania mladých a klerikov pre misijné inštitúty a vďačne prijímať, ak si Boh niektorých vyvolí, aby sa zapojili do misijnej činnosti Cirkvi; povzbudzovať diecézne kongregácie a pomáhať im, aby sa podieľali na misijnej činnosti; podporovať medzi svojimi veriacimi podujatia misijných inštitútov, najmä však pápežské misijné diela. Tým treba právom vyhradiť prvé miesto, keďže majú možnosť vzbudiť v katolíkoch už od detstva naozaj univerzálneho a misionárskeho ducha, a organizovať účinné zbierky na pomoc všetkým misiám, podľa potrieb každej z nich.¹⁶⁰

Keďže však potreba robotníkov v Pánovej vinici zo dňa na deň vzrastá a diecézni kňazi tiež túžia mať čoraz väčšiu účasť na šírení evanjelia vo svete, posvätný cirkevný snem si želá, aby biskupi brali do úvahy veľký nedostatok kňazov, ktorý znemožňuje hlásať evanjelium v mnohých krajinách, a po náležitej príprave posielali niektorých zo svojich najlepších kňazov,

ktorí sú ochotní venovať sa misijnej práci, do diecéz trpiacich nedostatkom duchovenstva, aby tam aspoň dočasne vykonávali misijnú činnosť.¹⁶¹

Ale aby mohli biskupi účinnejšie vyvíjať misijnú činnosť na prospech celej Cirkvi, je užitočné, keď biskupské konferencie rozhodnú o veciach týkajúcich sa organizovanej spolupráce na vlastnom území.

Na pôde svojich konferencií nech biskupi rokujú: o kňazoch diecézneho duchovenstva, ktorí sa majú zasvätiť hlásaniu evanjelia medzi pohanmi; o výške príspevku, ktorý má dať každoročne každá diecéza na misie úmerne svojim príjmom,¹⁶² o vedení a organizovaní postupov a prostriedkov, ktorými sa poskytuje priama pomoc misiám; o podporovaní, a keď treba, o zakladaní misijných inštitútov a seminárov diecézneho duchovenstva na výpomoc misiám; o upevňovaní užších zväzkov medzi týmito inštitútmi a diecézami.

Takisto je úlohou biskupských konferencií zakladať a podporovať diela, ktoré majú bratsky prijímať a venovať primeranú pastoračnú starostlivosť tým, ktorí prichádzajú z misijných území za prácou a na štúdiá. Veď prostredníctvom nich sa ďaleké národy stávajú istým spôsobom blízkymi a kresťanským spoločenstvám, ktoré sú už oddávna kresťanské, sa zasa naskytuje výborná príležitosť nadviazať dialóg s národmi, ktoré sa ešte nestretli s evanjeliom, a svojimi službami lásky a pomoci im ukázať pravú Kristovu tvár.¹⁶³

Povinnosti kňazov voči misiám

39. Kňazi zastupujú samého Krista a sú spolupracovníkmi episkopátu v trojitej posvätnéj službe, ktorá sa svojou povahou vzťahuje na poslanie Cirkvi.¹⁶⁴ Nech si dôkladne uvedomia, že ich život je zasvätený aj službe misiám. Keďže však svojím účinkovaním - sústredeným predovšetkým na Eucharistiu, ktorou sa zdokonaľuje Cirkev - sú spojení s Kristom, jej hlavou, a aj iných privádzajú do spojenia s ním, nemôžu necítiť, koľko ešte chýba plnému vzrastu jeho tela, a teda koľko úsilia treba ešte vynaložiť, aby sa neprestajne rozmáhalo. Preto nech tak usmerňujú pastoračnú činnosť, aby bola na osoh šíreniu evanjelia medzi nekresťanmi.

Pastoračne činní kňazi nech roznečujú a udržiavajú medzi veriacimi horlivosť za šírenie evanjelia vo svete, poučujú ich katechézami a kázňami o úlohe Cirkvi zvestovať Krista národom, pripomínajú kresťanským rodinám, aké potrebné a čestné je pestovať misijné povolania vo svojich synoch a dcérach, oduševňujú za misie mládež katolíckych škôl a organizácií, aby v ich radoch rástli budúci zvestovatelia evanjelia. Nech učia veriacich modliť sa za misie a nech sa nehanbia prosiť ich o almužnu na misie a tak sa stať akoby žobrákmi pre Krista a za spásu duší.¹⁶⁵

Pedagógovia v seminároch a na univerzitách nech mladých oboznamujú so skutočným stavom sveta a Cirkvi, aby si uvedomili potrebu intenzívnejšie hlásať evanjelium nekresťanom a aby rástli v horlivosti. Pri prednášaní dogmatických, biblických, morálnych a historických disciplín nech poukazujú na misijné aspekty, ktoré sa v nich nachádzajú, aby sa takým spôsobom utváralo misijné povedomie budúcich kňazov.

Povinnosti rehoľných inštitútov voči misiám

40. Reholné inštitúty kontemplatívneho aj aktívneho života mali a doposiaľ majú najväčší podiel na šírení evanjelia vo svete. Posvätný cirkevný snem s radosťou uznáva ich zásluhy a vzdáva vďaka Bohu za toľké obety prinášané na Božiu slávu a v službe duší; povzbudzuje ich, aby neúnavne pokračovali v začatom diele s vedomím, že čnosť lásky, ktorú majú vďaka svojmu povolaniu privádzať k dokonalosti, ich pobáda a zaväzuje zmýšľať i konať naozaj po katolícky.¹⁶⁶

Inštitúty kontemplatívneho života majú svojimi modlitbami, skutkami pokánia a útrapami zvrchovaný význam pre obrátenie duší, pretože Boh odpovedá na naše modlitby tým, že posielá robotníkov do svojej žatvy,¹⁶⁷ otvára srdcia nekresťanov, aby počúvali evanjelium,¹⁶⁸ a zúrodňuje v ich dušiach slovo spásy.¹⁶⁹ Tieto inštitúty sú pozvané zakladať svoje domy na misijných územiach – ako to mnohé už spravili –, aby tam svojím životom, prispôbeným pravým náboženským tradíciám daných národov, vydávali vynikajúce svedectvo medzi nekresťanmi o Božej velebnosti a láske a o zjednotení v Kristovi. Inštitúty aktívneho života, či už majú výlučne misijný cieľ, alebo nie, nech sa zas úprimne pred Bohom spytujú, či nemôžu rozšíriť svoju činnosť v záujme vzrastu Božieho kráľovstva aj medzi nekresťanmi; či by niektoré práce nemohli ponechať iným, aby mohli venovať svoje sily misiám; či by nemali možnosť podujat' sa na misijnú činnosť a v duchu svojho zakladateľa prispôbiť tomu podľa potreby aj svoje konštitúcie; či sa ich členovia zúčastňujú na misijnej činnosti podľa svojich síl; či svojím spôsobom života vydávajú svedectvo evanjelia, správne zodpovedajúce mentalite a podmienkam ľudí, medzi ktorými žijú.

Keďže však z vnuknutia Ducha Svätého sa v Cirkvi viac vzťahujú sekulárne inštitúty, ich práca pod vedením biskupa môže byť v mnohom ohľade užitočná aj v misiách ako znak úplnej oddanosti dielu šírenia evanjelia vo svete.

Povinnosti laikov voči misiám

41. Laici spolupracujú na diele Cirkvi pri šírení evanjelia a zároveň majú ako svedkovia a živé nástroje účasť na jej spasiteľnom poslaní,¹⁷⁰ najmä ak ich Boh povolal a biskup prijal na túto činnosť.

V krajinách, ktoré sú už kresťanské, laici spolupracujú na diele šírenia evanjelia tým, že prehľbujú u seba a u iných vedomosti o misiách a lásku k nim; že vzbudzujú misijné povolania vo vlastnej rodine, v katolíckych organizáciách i školách a že poskytujú pomoc každého druhu, aby aj iní mohli dostať dar viery, ktorý oni dostali do daru.

Na misijných územiach majú zasa laici – tak zahraniční, ako aj domáci – učiť v školách, mať na starosti časné záležitosti, spolupracovať pri farskej a diecéznej pastoračnej činnosti, zriaďovať a napomáhať rozmanité druhy apoštolátu laikov, aby veriaci novozałożených miestnych cirkví mohli čím skôr zaujať svoje miesto v živote Cirkvi.¹⁷¹

Napokon nech laici ochotne poskytujú rozvíjajúcim sa národom spoluprácu na hospodársko-sociálnom poli. Táto spolupráca je tým chvályhodnejšia, čím väčšími sa zameriava na zakladanie ustanovizní, ktoré sa týkajú základných štruktúr sociálneho života alebo sú

určené na prípravu zodpovedných verejných činiteľov.

Osobitnú pochvalu si zasluhujú laici, ktorí svojimi historickými a vedecko-náboženskými štúdiami na univerzitách a vo vedeckých inštitútoch napomáhajú poznanie národov a náboženstiev a tým sú na osoh hlásateľom evanjelia a pripravujú dialóg s nekresťanmi.

Nech bratsky spolupracujú s ostatnými kresťanmi i nekresťanmi, najmä s členmi medzinárodných organizácií, majúc vždy na zreteli, aby „výstavba občianskej spoločnosti mala svoj základ v Bohu a k nemu smerovala“.172

Aby mohli konať všetky tieto úlohy, laici nevyhnutne potrebujú odbornú technickú a duchovnú prípravu, ktorú im majú poskytovať na to určené inštitúty, žeby ich život bol podľa slov apoštola Pavla svedectvom o Kristovi medzi nekresťanmi: „Nebudte na pohoršenie ani Židom, ani Grékom, ani Božej cirkvi, ako sa aj ja chcem páčiť všetkým vo všetkom a nehľadám, čo mne vyhovuje, ale čo osoží mnohým, aby boli spasení“ (1 Kor 10, 32 - 33).

Záver

42. Otcovia koncilu spolu s rímskym veľkňazom, vedomí si svojej veľmi vážnej povinnosti všade šíriť Božie kráľovstvo, s veľkou láskou pozdravujú všetkých hlásateľov evanjelia, najmä tých, ktorí sú prenasledovaní pre Kristovo meno, a majú spoluúčasť na ich utrpení.173

Aj oni sú spaľovaní tou istou láskou, ktorou Kristus horel voči ľuďom. Vedia však, že príchod jeho kráľovstva na zem je Božím dielom, preto sa spolu so všetkými veriacimi v Krista modlia, aby na orodovanie Panny Márie, Kráľovnej apoštolov, národy boli čím skôr privedené k poznaniu pravdy174a Božia sláva, ktorá žiari na tvári Ježiša Krista, zažiarila všetkým skrze Ducha Svätého.175

Všetko, čo je v celku i v jednotlivostiach ustanovené v tomto dekréte, odobrili otcovia posvätného koncilu. A my to apoštolskou mocou, ktorú sme dostali od Krista, spolu s ctihodnými otcami v Duchu Svätom schvaľujeme, nariaďujeme a ustanovujeme. A prikazujeme, aby sa toto koncilové ustanovenie uverejnilo na Božiu slávu.

V Ríme pri svätom Petrovi 7. decembra 1965

Pavol, biskup Katolíckej cirkvi

(Nasledujú podpisy koncilových otcov.)

—

POZNÁMKY:

1 DRUHÝ VATIKÁNSKY KONCIL, dogmatická konštitúcia o Cirkvi Lumen gentium, 48: AAS 57 (1965), s. 53.

2 Porov. Mk 16, 15.

3 SV. AUGUSTÍN, Enarratio in psalmum, 44, 23: PL 36, 508; CCH 38, 150.

- 4 Porov. Mt 5, 13 - 14.
- 5 Porov. Sir 36, 19.
- 6 Porov. DRUHÝ VATIKÁNSKY KONCIL, dogmatická konštitúcia o Cirkvi Lumen gentium, 3: AAS 57 (1965), s. 5 - 6.
- 7 Porov. Jn 11, 52.
- 8 Porov. SV. IRENEJ, Adversus haereses, III, 18, 1: „Slovo, ktoré od počiatku jestvovalo u Boha, prostredníctvom ktorého boli stvorené všetky veci a ktoré bolo vždy prítomné v ľudskom pokolení...“ (PG 7, 932); tamže, IV, 6, 7: „Syn, ktorý bol od počiatku po boku svojho stvorenia, zjavuje Otca všetkým: tým, ktorým Otec chce, kedy chce a ako chce“ (PG 7, 990); porov. IV, 20, 6 a 7: PG 7, 1037; Demonstratio, 34: Patr. Or. XII, 773; Sources Chrét., 62, Paris 1958, s. 87; KLEMENT ALEXANDRIJSKÝ, Protrept., 112, 1: GCS Clemens I, 79; Strom. VI, 6, 44, 1: GCS Clemens II, 453, 13, 106, 3 a 4: tamže, 485. O tej istej náuke porov. PIUS XII., rozhlasové posolstvo z 31. decembra 1952; DRUHÝ VATIKÁNSKY KONCIL, dogmatická konštitúcia o Cirkvi Lumen gentium, 16: AAS 57(1965), s. 20.
- 9 Porov. Kol 1, 13; Sk 10, 38.
- 10 Porov. 2 Kor 5, 19.
- 11 Porov. Hebr 1, 2; Jn 1, 3 a 10; 1 Kor 8, 6; Kol 1, 16.
- 12 Porov. Ef 1, 10.
- 13 Porov. 2 Kor 8, 9.
- 14 Porov. Mk 10, 45.
- 15 Porov. SV. ATANÁZ, Estr. ad Epictetus, 7: PG 26, 1060; SV. CYRIL JERUZALEMSKÝ, Catech., 4, 9: PG 33, 465; MARIUS VICTORINUS, Adversus Arium, 3, 3: PL 8, 1101; SV. BAZIL, Epist., 261, 2: PG 32, 969; SV. GREGOR NAZIÁNSKY, Epist., 101: PG 37, 181; SV. GREGOR Z NYSSY, Antirrheticus, Adv. Apollin., 17: PG 45, 1156; SV. AMBRÓZ, Epist., 48, 5: PL 16, 1153; SV. AUGUSTÍN, In Ioan. Ev., tr. XXIII, 6: PL 35, 1585; CChr 36, 236; okrem toho týmto spôsobom dokazuje, že Duch Svätý nás nevykúpil, pretože sa nevtelil: De Agone christ., 22, 24: PL 40, 302; SV. CYRIL ALEXANDRIJSKÝ, Adv. Nestor., 1: PG 76, 20; SV. FULGENTIUS, Epist., 17, 3, 5: PL 65, 454; Ad transimundum, 21: PL 65, 284: o smútku a strachu.
- 16 Porov. Hebr 4, 15; 9, 28.
- 17 Porov. Sk 1, 8.
- 18 Porov. Lk 24, 47.
- 19 Skrze prorokov hovoril Duch Svätý: Symb. Constantinopol.: Denz. 150 (86); SV. LEV VELKÝ, Sermo, 76: PL 54, 405 - 406: „Keď v deň Turíc zostúpil na Pánových učeníkov Duch Svätý, nešlo o začiatok daru, ale o jeho rozšírenie, pretože aj patriarchovia, proroci, kňazi a všetci svätí, ktorí žili v dávnych časoch, boli oživovaní posväcujúcim pôsobením toho istého Ducha..., i keď vtedy nebola miera darov taká istá.“ Taktiež Sermo 77, 1: PL 54, 412; LEV XIII., encyklika Divinum illud, 9. mája 1897: ASS 1897, s. 650 - 651. Podobne SV. JÁN ZLATOÚSTY, hoci zdôrazňuje novosť zoslania Ducha Svätého na Turíce: In Eph., c. 4, Hom. 10, 1: PG 62, 75.
- 20 Porov. Jn 14, 16.
- 21 Cirkevní otcovia často hovoria o Babylone a Turícach: Origenes, in Genesim, 1: PG 12,

112; SV. GREGOR NAZIÁNSKY, Oratio 41, 16: PG 36, 449; SV. JÁN ZLATOÚSTY, Hom. 2 in Pentec., 2: PG 50, 467; In Act. Apost.: PG 60, 44; SV. AUGUSTÍN, Enn. in Ps., 54, 11: PL 36, 636; CChr. 39, 664 a nasl.; Sermo 271: PL 38, 1245; SV. CYRIL ALEXANDRIJSKÝ, Glaphyra in Genesim, II: PG 69, 79; SV. GREGOR VELKÝ, Hom. in Evang., lib. II, Hom. 30, 4: PL 76, 1222; SV. BÉDA, In Hexaem., lib. III: PL 91, 125. Okrem toho pozri obraz v átriu Baziliky sv. Marka v Benátkach.

Cirkev hovorí všetkými jazykmi, a tak zhromažďuje všetkých ľudí v katolíckosti viery: SV. AUGUSTÍN, Sermones 266, 267, 268, 269: PL 38, 1225 - 1237; Sermo 175, 3: PL 38, 946; SV. JÁN ZLATOÚSTY, In Estr. I ad Cor., Hom. 35: PG 61, 296; SV. CYRIL ALEXANDRIJSKÝ, Fragm. in Act.: PG 74, 758; SV. FULGENTIUS, Sermo 8, 2 - 3: PL 65, 743 - 744.

O Turícach ako zasvätení apoštolov pre misiu porov. J. A. CRAMER, Catena in Acta SS. Apostolorum, Oxford 1838, s. 24 a nasl.

22 Porov. Lk 3, 22; 4, 1; Sk 10, 38.

23 Porov. Jn 14 - 17; PAVOL VI., Prejav na koncile dňa 14. septembra 1964: AAS 56(1964), s. 807.

24 Porov. DRUHÝ VATIKÁNSKY KONCIL, vieroučná konštitúcia o Cirkvi Lumen gentium, 4: AAS 57 (1965), s. 7.

25 SV. AUGUSTÍN, Sermo 267, 4: OL 38, 1231: „Duch Svätý pôsobí v celej Cirkvi, ako duša pôsobí vo všetkých údoch jediného tela.“ Porov. dogmatická konštitúcia o Cirkvi Lumen gentium, 7 (s pozn. 8): AAS 57 (1965), s. 11.

26 Porov. Sk 10, 44 - 47; 11, 15; 15, 8.

27 Porov. Sk 4, 8; 5, 32; 8, 26. 29. 39; 9, 31; 10; 11, 24 - 28; 13, 2. 4. 9; 16, 6 - 7; 20, 22 - 23; 21, 11 atď.

28 Porov. taktiež Mt 10, 1 - 42.

29 Porov. Mt 28, 18.

30 Porov. Sk 1, 4 - 8.

31 Porov. Jn 20, 21.

32 Porov. Kol 1, 24.

33 TERTULIÁN, Apologeticum, 50, 13: PL 1, 534; CCh. 1, 171.

34 Už sv. Tomáš Akvinský hovorí o úlohe apoštolov sadiť (plantare) Cirkev: porov. Sent. Lib. I, dist. 16, q. 1 a. 2 ad 2 et ad 4; a. 3 sol.; Summa theol., Ia, q. 43, a. 7 ad 6; Ia - II ae, q. 106, a. 4 ad 4. Porov. BENEDIKT XV., Maximum illud, 30. novembra 1919: AAS 11(1919), s. 445 a 453; PIUS XI., Rerum Ecclesiae, 28. februára 1926: AAS 18 (1926), s. 74; PIUS XII., 30. apríla 1939, K správcom Pápežských misijných diel; tenže, K správcom Pápežských misijných diel: 24. júna 1944, AAS 36 (1944), s. 210; opäť v AAS 42 (1950), s. 727 a 43 (1951), s. 508; tenže, K domorodému duchovenstvu, 29. júna 1948: AAS 40 (1948), s. 374; tenže, Evangelii praecones, 2. júna 1951: AAS 43 (1951), s. 507; tenže, Fidei donum, 15. januára 1957: AAS 49 (1957), s. 236; JÁN XXIII., Princeps pastorum, 28. novembra 1959: AAS 51 (1959), s. 835; PAVOL VI., homília z 18. októbra 1964: AAS 55 (1964), s. 911.

Tak pápeži, ako i cirkevní otcovia a scholastici často hovoria o šírení Cirkvi: SV. TOMÁŠ AKVINSKÝ, Comm. in Matt., 16, 28; LEV XIII., encyklika Sancta Dei civitas, 3. decembra 1880: AAS 13 (1880), s. 241; BENEDIKT XV., encyklika Maximum illud, 30. novembra 1919:

AAS 11 (1919), s. 442; PIUS XI., encyklika *Rerum Ecclesiae*, 28. februára 1926: AAS 18 (1926), s. 65.

35 Porov. 1 Pt 1, 23.

36 Porov. Sk 2, 42.

37 Je isté, že pod takto chápanú misijnú činnosť fakticky spadajú aj tie územia Latinskej Ameriky, ktoré nemajú svoju vlastnú hierarchiu, ktorým chýba zrelosť kresťanského života a kde sa nehľása evanjelium v potrebnej miere. Či však Svätá stolica de facto uzná tieto územia za misijné, to nezávisí od koncilu. Preto sa o vzťahu misijnej činnosti k určitým územiám úmyselne vraví, že sa táto činnosť spravidla (plerumque) koná na územiach uznaných Svätou stolicou.

38 DRUHÝ VATIKÁNSKY KONCIL, dekrét o ekumenizme *Unitatis redintegratio*, 1: AAS 57 (1965), s. 90.

39 Porov. Mk 16, 16; Jn 3, 5.

40 Porov. DRUHÝ VATIKÁNSKY KONCIL, vieroučná konštitúcia o Cirkvi *Lumen gentium*, 14: AAS 57 (1965), s. 18.

41 Porov. Hebr 11, 6.

42 Porov. 1 Kor 9, 16.

43 Porov. Ef 4, 11 - 16.

44 Porov. Jn 7, 18; 8, 30 a 44; 8, 50; 17, 1.

45 O tejto syntetickej myšlienke pozri učenie sv. Ireneja o rekapitulácii. Porov. taktiež HYPOLIT, *De Antichristo*, 3: „Tým, že chcel a túžil všetkých spasiť, chcel všetkých učiniť Božími synmi a povolal všetkých svätých k dokonalosti jediného človeka...“ (PG 10, 732; GCS Hyppolit I, 2, s. 6); *Benedictiones Iacob*, 7: TU 38 - 1, s. 18 a nasl.; ORIGENES, *In Ioann.*, I, 16: „Vtedy totiž v poznaní Boha bude jediná činnosť tých, ktorí prídu k Bohu pod vedením Slova, ktoré je u Boha; keďže všetky deti budú mať primerane formované poznanie Otca, tak ako teraz iba Syn pozná Otca“ (PG 14, 49; GCS Orig. IV, 20); SV. AUGUSTÍN, *De sermone Domini in monte*, I, 41: „Musíme milovať každého, kto môže s nami prísť do tých blažených kráľovstiev, kde nikto nehovorí: Oče môj, ale všetci hovoria jedinému Bohu: Otče náš“; PL 34, 1250; SV. CYRIL ALEXANDRIJSKÝ, *In Ioann.*, I: „My všetci sme totiž v Kristovi a spoločná osobnosť ľudstva v ňom nadobúda život. Práve to je dôvod, prečo sa nazýva novým Adamom... V nás totiž prebýval ten, ktorý je svojou prirodzenosťou Syn a je Boh, takže v jeho Duchu môžeme volať: Abba, Otče! Slovo prebýva vo všetkých ako v jedinom chráme, ktorý on vybudoval práve pre nás a v nás, aby nás, zhromaždených všetkých v ňom samom, všetkých v jednom tele - ako potvrdzuje svätý Pavol -, zmieril s Otcom“ (PG 73, 161 - 164).

46 BENEDIKT XV., *Maximum illud*, 30. novembra 1919: AAS 11 (1919), s. 445: „Pretože je Cirkev katolícka, nie je cudzia žiadnemu ľudu a národu...“ Porov. JÁN XXIII., encyklika *Mater et magistra*: „...Cirkev je Božím právom všeobecná... Zapájajúc sa do života národov, nikdy nie je, ani sa necíti cudzou ustanovizňou, nanútenou zvonka... A všetko, čo je v ňom dobré a čestné, sa tak utvrdzuje a zušľachťuje“ (t. j. v tých, ktorí sa preporodili v Kristovi), 25. mája 1961: AAS 1961, s. 444.

47 Porov. Jn 3, 18.

48 Porov. SV. IRENEJ, *Adv. haer.*, III, 15, 3: PG 7, 919: „Boli hlásateľmi pravdy a apoštolmi

slobody.“

49 Breviarum romanum, antifóna „O“ z večperov zo dňa 23. decembra.

50 Porov. Mt 24, 31; Didaché 10, 5; Funk I, 32.

51 Porov. Mk 13, 10.

52 DRUHÝ VATIKÁNSKY KONCIL, dogmatická konštitúcia o Cirkvi Lumen gentium, 17: AAS 57 (1965), s. 20 - 21; SV. AUGUSTÍN, De civitate Dei, 19, 17: PL 41, 646; Inštrukcia Posvätnej kongregácie pre šírenie viery Collectanea, I,135, s. 42.

53 Podľa Origena evanjelium sa musí zvestovať pred koncom tohto sveta: Hom. in Luc. XXI: GCS, Orig. IX, 136, 21 sq.; In Matth. comm. ser. 39: XI, 75, 25 sq.; Hom. in Ierem. III, 2: VIII, 308, 29 a nasl.; SV. TOMÁŠ AKVINSKÝ, Summa. theol., I - II, q. 106, a. 4 ad 4.

54 Porov. Sk 1, 7.

55 HILÁR Z POITIERS, In Ps., 14: PL 9, 301; EUZÉBIUS CÉZAREJSKÝ, In Isaiam, 54, 2 - 3: PG 24, 462 - 463; CYRIL ALEXANDRIJSKÝ, In Isaiam, 54, 1 - 3: PG 70, 1193.

56 Porov. Ef 4, 13.

57 Porov. Jn 4, 23.

58 Porov. Mt 5, 16.

59 Porov. 1 Jn 4, 11.

60 Porov. Mt 9, 35 a nasl., Sk 10, 38.

61 Porov. 2 Kor 12, 15.

62 Porov. Mt 20, 26; 23, 11; PAVOL VI., prejav na Druhom vatikánskom koncile 21. novembra 1964: AAS 56 (1964), s. 1 013.

63 Porov. Ef 4, 24.

64 Porov. Kol 4, 3.

65 Porov. Mk 16, 15.

66 Porov. Sk 4, 13; 29, 31; 9, 27 - 28; 13, 46; 14, 3; 19, 8; 26, 26; 28, 31; 1 Sol 2, 2; 2 Kor 3, 12; 7, 4; Flp 1, 20; Ef 3, 12; 6, 19 - 20.

67 Porov. 1 Kor 9, 15; Rim 10, 14.

68 Porov. 1 Sol 1, 9 - 10; 1 Kor 1, 18 - 21; Gal 1, 31; Sk 14, 15 - 17; 17, 22 - 31.

69 Porov. Sk 16, 14.

70 Porov. Kol 3, 5 - 10; Ef 4, 20 - 24.

71 Porov. Lk 2, 34; Mt 10, 34 - 39.

72 Porov. 1 Sol 1, 6.

73 Porov. DRUHÝ VATIKÁNSKY KONCIL, dekrét o náboženskej slobode Dignitatis humanae, 2, 4, 10: AAS 58 (1966), s. 929 - 941; pastorálna konštitúcia o Cirkvi v súčasnom svete Gaudium et spes, 21: AAS 58 (1966), s. 1 040 - 1 042.

74 Porov. DRUHÝ VATIKÁNSKY KONCIL, dogmatická konštitúcia o Cirkvi Lumen gentium, 17: AAS 57 (1965), s. 20 - 21.

75 Porov. DRUHÝ VATIKÁNSKY KONCIL, konštitúcia o posvätnnej liturgii Sacrosanctum concilium, 64 - 65: AAS 56 (1964), s. 117.

76 Porov. Kol 1, 13. O tomto oslobodení od otroctva zlého ducha a tmy porov. Mt 12, 28; Jn 8, 44; 12, 31 (porov. 1 Jn 3, 8; Ef 2, 1 - 2). O liturgii krstu porov. Rímsky rituál.

77 Porov. Rim 6, 4 - 11; Kol 2, 12 - 13; 1 Pt 3, 21 - 22; Mk 16, 16.

- 78 Porov. 1 Sol 3, 5 - 7; Sk 8, 14 - 17.
- 79 Porov. DRUHÝ VATIKÁNSKY KONCIL, dogmatická konštitúcia o Cirkvi Lumen gentium, 14: AAS 57 (1965), s. 19.
- 80 Porov. SV. AUGUSTÍN, Tract. in Ioann. 11, 4: PL 35, 1476.
- 81 Porov. DRUHÝ VATIKÁNSKY KONCIL, dogmatická konštitúcia o Cirkvi Lumen gentium, 9: AAS 57 (1965), s. 13.
- 82 Porov. 1 Kor 3, 9.
- 83 Porov. Ef 3, 9.
- 84 DRUHÝ VATIKÁNSKY KONCIL, dogmatická konštitúcia o Cirkvi Lumen gentium, 10, 11, 34: AAS 57 (1965), s. 10 - 17, 39 - 40.
- 85 DRUHÝ VATIKÁNSKY KONCIL, dogmatická konštitúcia o Božom zjavení Dei verbum, 21: AAS 58 (1966), s. 827.
- 86 Porov. DRUHÝ VATIKÁNSKY KONCIL, dogmatická konštitúcia o Cirkvi Lumen gentium, 12, 35: AAS 57 (1965), s. 16, 40 - 41.
- 87 Porov. DRUHÝ VATIKÁNSKY KONCIL, dogmatická konštitúcia o Cirkvi Lumen gentium, 23, 36: AAS 57 (1965), s. 28, 41 - 42.
- 88 Porov. DRUHÝ VATIKÁNSKY KONCIL, dogmatická konštitúcia o Cirkvi Lumen gentium, 11, 35, 41: AAS 57 (1965), s. 15 - 16, 40 - 41, 47.
- 89 Porov. DRUHÝ VATIKÁNSKY KONCIL, dekrét o východných katolíckych cirkvách Orientalium ecclesiarum, 4: AAS 57 (1965), s. 77 - 78.
- 90 List Diognetovi, 5: PG 2, 1172; porov. DRUHÝ VATIKÁNSKY KONCIL, dogmatická konštitúcia o Cirkvi Lumen gentium, 38: AAS 57 (1965), s. 43.
- 91 Porov. DRUHÝ VATIKÁNSKY KONCIL, dogmatická konštitúcia o Cirkvi Lumen gentium, 32: AAS 57 (1965), s. 38; dekrét o laickom apoštoláte Apostolicam actuositatem, 5 - 7: AAS 58 (1966), s. 842 - 844.
- 92 Porov. DRUHÝ VATIKÁNSKY KONCIL, dekrét o kňazskej formácii Optatum totius, 4, 8, 9: AAS 58 (1966), s. 716, 718, 719.
- 93 Porov. DRUHÝ VATIKÁNSKY KONCIL, konštitúcia o posvätnej liturgii Sacrosanctum concilium, 17: AAS 56 (1964), s. 105.
- 94 Porov. DRUHÝ VATIKÁNSKY KONCIL, dekrét o kňazskej formácii Optatum totius, 1: AAS 58 (1966), s. 713.
- 95 Porov. JÁN XXIII., encyklika Princeps pastorum, 28. novembra 1959: AAS 51 (1959), s. 843 - 844.
- 96 Porov. DRUHÝ VATIKÁNSKY KONCIL, dekrét o ekumenizme Unitatis redintegratio, 4: AAS 57 (1965), s. 94 - 96.
- 97 Porov. JÁN XXIII., encyklika Princeps pastorum, 28. novembra 1959: AAS 51 (1959), s. 842.
- 98 Porov. DRUHÝ VATIKÁNSKY KONCIL, dogmatická konštitúcia o Cirkvi Lumen gentium, 29: AAS 57 (1965), s. 36.
- 99 Porov. JÁN XXIII., encyklika Princeps pastorum, 28. novembra 1959: AAS 51 (1959), s. 855.
- 100 Ide o tzv. katechétoch na plný úväzok.

- 101 Porov. DRUHÝ VATIKÁNSKY KONCIL, dogmatická konštitúcia o Cirkvi Lumen gentium, 31, 44: AAS 57 (1965), s. 37, 50 - 51.
- 102 Porov. JÁN XXIII., encyklika Princeps pastorum, 28. novembra 1959: AAS 51 (1959), s. 838.
- 103 Porov. DRUHÝ VATIKÁNSKY KONCIL, dekrét o účinkovaní a živote kňazov Presbyterorum ordinis, 11: AAS 58 (1966), s. 1 008; dekrét o kňazskej formácii Optatam totius, 2: AAS 58 (1966), s. 714 - 715.
- 104 Porov. DRUHÝ VATIKÁNSKY KONCIL, dogmatická konštitúcia o Cirkvi Lumen gentium, 25: AAS 57 (1965), s. 29.
- 105 Porov. DRUHÝ VATIKÁNSKY KONCIL, dekrét o účinkovaní a živote kňazov Presbyterorum ordinis, 10: AAS 58 (1966), s. 1 007, kde sa v záujme uľahčenia špecializovanej pastoračnej činnosti medzi rozličnými spoločenskými skupinami predpokladá zriaďovanie personálnych prelatúr, pokiaľ si to vyžaduje lepšie vykonávanie apoštolskej činnosti.
- 106 Porov. 1 Kor 15, 23.
- 107 Porov. 1 Kor 15, 28.
- 108 Porov. Ef 4, 24.
- 109 Porov. Ž 2,8.
- 110 Porov. DRUHÝ VATIKÁNSKY KONCIL, dogmatická konštitúcia o Cirkvi Lumen gentium, 13: AAS 57 (1965), s. 17 - 18.
- 111 Porov. PAVOL VI., prejav pri svätorečení ugandských mučeníkov, 18. októbra 1964: AAS 56 (1965), s. 908.
- 112 Porov. DRUHÝ VATIKÁNSKY KONCIL, dogmatická konštitúcia o Cirkvi Lumen gentium, 13: AAS 57 (1965), s. 18.
- 113 DRUHÝ VATIKÁNSKY KONCIL, dogmatická konštitúcia o Cirkvi Lumen gentium, 17: AAS 57 (1965), s. 21.
- 114 Porov. Mk 3, 13 a nasl.
- 115 Porov. 1 Kor 12, 11.
- 116 Pod názvom inštitúty sa rozumejú rády, kongregácie, ustanovizne a združenia, ktoré pracujú v misiách.
- 117 Porov. PIUS XI., encyklika Rerum Ecclesiae, 28. februára 1926: AAS 18 (1926), s. 69 - 71; PIUS XII., prejav Saeculo exeunte, 13. júna 1940: AAS 32 (1940), s. 256; encyklika Evangelii praecones, 2. júna 1951: AAS 43 (1951), s. 506.
- 118 Porov. Sk 13, 2.
- 119 Porov. Gal 1, 16.
- 120 Porov. 1 Kor 9, 22.
- 121 Porov. Ef 6, 19 a nasl.; Sk 4, 31.
- 122 Porov. Mt 11, 29 a nasl.
- 123 Porov. BENEDIKT XV., encyklika Maximum illud, 30. novembra 1919: AAS 11 (1919), s. 449 - 450.
- 124 Porov. 2 Kor 6, 4 a nasl.
- 125 Porov. 2 Kor 8, 2.

- 126 Porov. 1 Tim 4, 14; Ef 4, 14; Ef 4, 23; 2 Kor 4, 16.
- 127 Porov. BENEDIKT XV., Maximum illud, 30. novembra 1919: AAS 11 (1919), s. 448 - 449; PIUS XII., encyklika Evangelii praecones, 2. júna 1951: AAS 43 (1953), s. 507. Pri výchove misijných kňazov treba brať zreteľ i na ustanovenia dekrétu Druhého vatikánskeho koncilu o kňazskej formácii Optatam totius.
- 128 Porov. Sk 2, 42; 4, 32.
- 129 Porov. 2 Tim 1, 7.
- 130 Porov. Flp 4, 11.
- 131 Porov. 2 Kor 4, 10 a nasl.
- 132 Porov. 2 Kor 12, 15 a nasl.
- 133 Porov. DRUHÝ VATIKÁNSKY KONCIL, dogmatická konštitúcia o Cirkvi Lumen gentium, 41: AAS 57 (1965), s. 46.
- 134 Porov. BENEDIKT XV., encyklika Maximum illud, 30. novembra 1919: AAS 11 (1919), s. 440; PIUS XII., encyklika Evangelii praecones, 2. júna 1951: AAS 43 (1951), s. 507.
- 135 Porov. BENEDIKT XV., encyklika Maximum illud, 30. novembra 1919: AAS 11 (1919), s. 448; dekrét Posvätnej kongregácie pre šírenie viery z 20. mája 1923: AAS 15 (1923), s. 369 - 370; PIUS XII., prejav Saeculo exeunte, 2. júna 1951: AAS 43 (1951), s. 507; JÁN XXIII., encyklika Princeps pastorum, 28. novembra 1959: AAS 51 (1959), s. 843 - 844.
- 136 DRUHÝ VATIKÁNSKY KONCIL, dekrét o kňazskej formácii Optatam totius, 19 - 21. Porov. taktiež apoštolskú konštitúciu Sedes sapientiae so všeobecnými ustanoveniami, 31. mája 1956: AAS 48 (1956), s. 345 - 365.
- 137 PIUS XII., encyklika Evangelii praecones, 2. júna 1951: AAS 43 (1951), s. 523 - 524.
- 138 BENEDIKT XV., encyklika Maximum illud, 30. novembra 1919: AAS 11 (1919), s. 507.
- 139 Porov. PIUS XII., encyklika Fidei donum, 15. júna 1957: AAS 49 (1957), s. 234.
- 140 Porov. DRUHÝ VATIKÁNSKY KONCIL, dekrét o účinkovaní a živote kňazov Presbyterorum ordinis, 10: AAS 58 (1966), s. 1 007, kde sa hovorí o personálnych diecézach, prelatúrach atď.
- 141 Porov. Rim 12, 6.
- 142 Porov. 1 Kor 3, 10.
- 143 Porov. Jn 4, 37.
- 144 Porov. 1 Kor 3, 8.
- 145 Porov. DRUHÝ VATIKÁNSKY KONCIL, dogmatická konštitúcia o Cirkvi Lumen gentium, 18: AAS 57 (1965), s. 22.
- 146 Porov. DRUHÝ VATIKÁNSKY KONCIL, dogmatická konštitúcia o Cirkvi Lumen gentium, 23: AAS 57 (1965), s. 28.
- 147 Porov. motu proprio Apostolica sollicitudo, 15. septembra 1965: AAS 57 (1965), s. 776.
- 148 Porov. BENEDIKT XV., encyklika Maximum illud, 30. novembra 1919: AAS 11 (1919), s. 39 - 40.
- 149 Porov. PAVOL VI., prejav na Druhom vatikánskom koncile 21. novembra 1964: AAS 56 (1964), s. 1 011.
- 150 Ak niektoré misie ešte z osobitných dôvodov závisia dočasne od iných dikastérií, je

osožné, keď sú v styku s Posvätnou kongregáciou pre šírenie viery (De propaganda fide), aby sa pri organizovaní a vedení všetkých misií mohli dôsledne uplatňovať rovnaké metódy a zásady.

151 Porov. DRUHÝ VATIKÁNSKY KONCIL, dekrét o pastierskom úrade biskupov v Cirkvi Christus Dominus, 35, 4: AAS 58 (1966), s. 691.

152 Porov. DRUHÝ VATIKÁNSKY KONCIL, dekrét o pastierskom úrade biskupov v Cirkvi Christus Dominus, 36 - 38: AAS 58 (1966), s. 612 - 693.

153 Porov. DRUHÝ VATIKÁNSKY KONCIL, dekrét o pastierskom úrade biskupov v Cirkvi Christus Dominus, 35, 5 - 6: AAS 58 (1966), s. 692.

154 Porov. Ef 4, 13.

155 Porov. Iz 11, 12.

156 Porov. DRUHÝ VATIKÁNSKY KONCIL, dekrét o ekumenizme Unitatis redintegratio, 12: AAS 57 (1965), s. 99.

157 Porov. Sk 16, 9.

158 Porov. Mk 16, 15.

159 DRUHÝ VATIKÁNSKY KONCIL, dogmatická konštitúcia o Cirkvi Lumen gentium, 23 - 24: AAS 57 (1965), s. 27 - 29.

160 Porov. BENEDIKT XV., encyklika Maximum illud, 30. novembra 1919: AAS 11 (1919), s. 453 - 454; PIUS XI., encyklika Rerum Ecclesiae, 28. februára 1926: AAS 18 (1926), s. 71 - 73; PIUS XII., encyklika Evangelii praecones, 2. júna 1951: AAS 43 (1951), s. 525 - 526; tenže, encyklika Fidei donum, 15. januára 1957: AAS 49 (1957), s. 241.

161 Porov. PIUS XII., encyklika Fidei donum, 15. januára 1957: AAS 59 (1957), s. 245 - 246.

162 Porov. DRUHÝ VATIKÁNSKY KONCIL, dekrét o pastierskom úrade biskupov v Cirkvi Christus Dominus, 6: AAS 58 (1966) s. 675 - 676.

163 Porov. PIUS XII., encyklika Fidei donum, 15. januára 1957: AAS 59 (1957), s. 245.

164 Porov. DRUHÝ VATIKÁNSKY KONCIL, dogmatická konštitúcia o Cirkvi Lumen gentium, 28: AAS 57 (1965), s. 34.

165 Porov. PIUS XI., encyklika Rerum Ecclesiae, 28. februára 1926: AAS 28 (1926), s. 72.

166 Porov. DRUHÝ VATIKÁNSKY KONCIL, dogmatická konštitúcia o Cirkvi Lumen gentium, 55: AAS 57 (1965), s. 50.

167 Porov. Mt 9, 38.

168 Porov. Sk 16, 14.

169 Porov. 1 Kor 3, 7.

170 Porov. DRUHÝ VATIKÁNSKY KONCIL, dogmatická konštitúcia o Cirkvi Lumen gentium, 33, 35: AAS 57 (1965), s. 39, 40 - 41.

171 Porov. PIUS XII., encyklika Evangelii praecones, 2. júna 1951: AAS 43 (1951), s. 510 - 514; JÁN XXIII., encyklika Princeps pastorum, 28. novembra 1959: AAS 51 (1959), s. 851 - 852.

172 Porov. DRUHÝ VATIKÁNSKY KONCIL, dogmatická konštitúcia o Cirkvi Lumen gentium, 46: AAS 57 (1965), s. 52.

173 Porov. PIUS XII., encyklika Engellii praecones, 2. júna 1951: AAS 43 (1951), s. 527;

JÁN XXIII., encyklika Princeps pastorum, 28. novembra 1959: AAS 51 (1959), s. 864.

174 Porov. 1 Tim 2, 4.

175 Porov. 2 Kor 4, 6.